

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง จริยธรรมของอาสาสมัครในหน่วยกู้ภัย: กรณีศึกษา มูลนิธิธรรมรัศมีมณีรัตน์ จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิดต่าง ๆ จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรม

ความหมายและองค์ประกอบวิชาชีพ

จริยธรรมวิชาชีพ

แนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย

หลักจริยธรรมวิชาชีพอาสาสมัครกู้ภัย

มูลนิธิธรรมรัศมีมณีรัตน์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรม

ความหมายของจริยธรรม

คำว่า “จริยธรรม” เป็นภาษาบาลี แยกออกเป็น 2 ศัพท์ คือ จริย แปลว่า ฟังประพฤติหรือควรประพฤติ ส่วนอีกคำคือ ธรรม แปลว่า ธรรมชาติ สภาพที่ทรงไว้ หรือความดี ดังนั้น เมื่อรวมกันจึงแปลว่า ความดีที่ฟังประพฤติหรือธรรมที่ควรประพฤติ และเนื่องจากคำว่า “จริยธรรม” ได้มีผู้นิยามความหมายไว้มากมาย ดังนั้นจะขอยกความหมายทั่ว ๆ ไปพอสังเขปดังต่อไปนี้

พระราชวรมูณี (ประยูทธ ปยุตโต, 2529, หน้า 9 - 10) ให้ความหมายว่า หมายถึง การนำความรู้ในความจริงหรือกฎธรรมชาติไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม อันจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 216) จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

สุภา ศิริमानนท์ (2530) จริยธรรม คือ ธรรมจริยา ซึ่งหมายถึง คำสอนเกี่ยวกับความประพฤติ

สุวรรณ สุวรรณเวโซ (2546) จริยธรรมว่า หมายถึง หลักการที่มนุษย์ในสังคมควรยึดถือปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมนั้นเอง และเมื่อนำไปใช้กับการประกอบวิชาชีพหรือ

เรียกว่าง่าย ๆ ว่า การทำงาน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของมนุษย์ก็ย่อมหมายความว่ามนุษย์ย่อมต้องมีจริยธรรมในการทำงานหรือการประกอบวิชาชีพ

ศาสตราจารย์ บัณฑิต (2526 อ้างถึงใน สุวรรณ สุวรรณเวช, 2546) ให้ความหมาย จริยธรรมว่า คือหลักความประพฤติที่อบรมกิริยา และปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม

จากความหมายของจริยธรรมที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง หลักการในการประพฤติ ปฏิบัติอันดีงามของมนุษย์ รวมถึงความรู้ความคิดที่ถูกต้องในหน้าที่และการกระทำของตนเอง อันพึงมีผลต่อตนเองและต่อสังคมเพื่อให้คงไว้ซึ่งความสุขในสังคม

องค์ประกอบของจริยธรรม

ตามแนวคิดนักพฤติกรรมศาสตร์ ได้อธิบายองค์ประกอบของจริยธรรมเป็น 4 ด้าน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2537) ดังนี้

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตน การกระทำใดดีควรกระทำ การกระทำใดไม่ดีควรเว้น ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษาและพัฒนาการทางสติปัญญา

2. ทักษะเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด ทักษะเชิงจริยธรรมของบุคคลจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น และเปลี่ยนแปลงไปตามกาล

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือดเว้นแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น ๆ

นอกจากนี้ พระราชวรมุนี (ประยูรช ปรยุตโต, 2529) ได้จำแนกองค์ประกอบจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนาเป็น 2 ส่วน

1. จริยธรรมภายนอก เป็นจริยธรรมที่บุคคลแสดงออก สามารถสังเกตได้ เช่น ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย การเอาใจใส่กับการงาน ฯลฯ

2. จริยธรรมภายใน เป็นจริยธรรมที่เป็นรากฐานทำให้เกิดจริยธรรมภายนอกซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้สึกรู้สึก ความเชื่อและศรัทธา ค่านิยมทัศนคติของบุคคล

ทฤษฎีเกี่ยวกับจริยธรรม

จริยธรรมของบุคคลมีพัฒนาการเป็นลำดับจากวัยทารกจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต การอธิบายลักษณะพัฒนาการจริยธรรมของบุคคล มีนักการศึกษาด้านจิตวิทยาจากกลุ่มต่าง ๆ ได้ศึกษาค้นคว้าเป็นทฤษฎีหลายทฤษฎี ที่สำคัญมีสาระโดยสรุป ดังนี้

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

นักจิตวิทยาคนสำคัญในกลุ่มนี้ คือ Freud (1949 อ้างถึงใน วารี นิยมไทย, 2530) นักทฤษฎีกลุ่มนี้ มีความเชื่อว่า จริยธรรมเป็นส่วนเดียวกับมโนธรรมหรือซูเปอร์อีโก้ (Super Ego or Conscience) ซึ่งคอยบอกให้มนุษย์หลีกเลี่ยงการประพฤติที่ไม่พึงปรารถนาและสนับสนุนให้ประพฤติดี ทฤษฎีนี้ให้ข้อสรุปอธิบายเกี่ยวกับจริยธรรมว่า จริยธรรมเกิดจากระบวนการภายในวัฒนธรรมหรือบรรทัดฐานของการเลี้ยงดู โดยขึ้นอยู่กับว่าบุคคลได้รับการขัดเกลาและควบคุมประพฤติตามกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคมอย่างไร และสิ่งรอบข้างมีปฏิกิริยาต่อเขาอย่างไร ทำให้บุคคลจะซึมซับบุคลิกภาพ ค่านิยมและมาตรฐานหรือกฎเกณฑ์นั้นเป็นหลักปฏิบัติของตนโดยอัตโนมัติ เมื่อใดบุคคลประพฤติตนไม่สอดคล้องกับค่านิยม มาตรฐานหรือกฎเกณฑ์ที่ตนยึดถือ ซูเปอร์อีโก้จะกระตุ้นให้เกิดความละอายใจ เกิดความวิตกกังวล เกิดความขัดแย้งในใจซึ่งเป็นการลงโทษตนเอง และบุคคลนั้นจะละเว้นไม่กระทำ โดยไม่ต้องมีการควบคุมจากภายนอก นั่นคือเกิดมโนธรรมในตนเองทำให้ตระหนักรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด สิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควร (อาภา โลจายะ, 2535)

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นพัฒนาการพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเป็นผลจากความสามารรถในการปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมทางสังคม และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอก โดยมีแรงขับเคลื่อนพื้นฐานจากความต้องการชีวภาพ การสนองตอบต่อรางวัลและการหลีกเลี่ยงการลงโทษจากสังคม ประสบการณ์ที่มนุษย์ได้จากการแสดงพฤติกรรมที่ผ่านมามีผลต่อการตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมในครั้งต่อ ๆ ไป Bandura (1977) ผู้นำคนสำคัญในทฤษฎีจึงกล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่ทำให้พฤติกรรมนั้นเป็นการเรียนรู้จากผลที่สนองตอบต่อการกระทำของบุคคลนั้น โดยตรง (Learning by Response Consequences) และการเรียนรู้จากตัวแบบ (Learning Through Modeling) เป็นการเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมและผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งอาจเป็นบุคคลในชีวิตจริง หรือบุคคลในวรรณกรรมหรือในรายการ โทรทัศน์และได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม กับพัฒนาการจริยธรรมของบุคคล ดังนี้

มนุษย์เรียนรู้เงื่อนไขความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างสิ่งต่าง ๆ รอบตัวมนุษย์ ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ ระหว่างพฤติกรรมกับผลของพฤติกรรมนั้น การเรียนรู้เงื่อนไข

ความสัมพันธ์ต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้มนุษย์เกิดความสามารถคาดหวังหรือทำนายเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลัง การแสดงพฤติกรรมหนึ่งพฤติกรรมใด ตามความคาดหวังนี้กลายเป็นความเชื่อที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะเลือกแสดงหรือไม่แสดงพฤติกรรม

วิธีการเรียนรู้ มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ตรงของตนเอง อาจจะใช้เรียนรู้โดยบังเอิญหรือการเรียนรู้จากการลอกเลียนแบบ แต่สิ่งที่เรียนรู้นั้นมีมากมายเกินกว่ามนุษย์จะประสบด้วยตนเองทั้งหมด มนุษย์จึงต้องเรียนรู้ด้วยการสังเกต ดังนั้นบุคคลที่ช่างสังเกตและช่างคิดจะมีโอกาสได้เรียนรู้ และกำหนดความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ทำให้สามารถมองเห็นวิธีการควบคุมการแสดงพฤติกรรมที่จะทำให้เกิดผลตามที่ตนปรารถนาได้ และมองเห็นวิธีการที่จะไม่แสดงพฤติกรรมเพื่อหลีกเลี่ยงผลที่ตนไม่ปรารถนาได้

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมนี้ สามารถใช้อธิบายการเกิดและพัฒนาทางพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้ชัดเจนกว่าแนวคิดทฤษฎีอื่น (พรพรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2527)

3. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Theory)

Kohlberg (1975) เป็นนักจิตวิทยาปัญญานิยม ซึ่งมีความเชื่อพื้นฐานเช่นเดียวกับ Piaget (1962) ที่เชื่อว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้เพื่อการปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมได้ และได้ให้คำอธิบายว่าการเรียนรู้ที่เกิดจากการปรับตัวเพื่อความสมดุลระหว่างโครงสร้างสติปัญญากับสภาพแวดล้อม กระบวนการปรับตัวนั้นจะมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ตามพัฒนาการทางปัญญาของมนุษย์ที่จะค่อย ๆ พัฒนาไปตามวันและเวลา จะเจริญงอกงามขึ้นเรื่อย ๆ ตามวุฒิภาวะ (Kohlberg, 1975) ฉะนั้นการศึกษาจริยธรรมของนักจิตวิทยาปัญญานิยมเช่น โคลเบอร์กจึงเชื่อว่า สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม กาลเวลา สถานที่และองค์ประกอบอื่น ๆ มีความสัมพันธ์กับจริยธรรม และเชื่อว่าจริยธรรมของมนุษย์มีพัฒนาการตามอายุและระดับวุฒิภาวะ เพราะจริยธรรมของมนุษย์เกิดจากการได้รู้ตรองทางปัญญา เมื่อมนุษย์พัฒนาการเรียนรู้มากขึ้น โครงสร้างทางสติปัญญาเพิ่มพูนขึ้น จริยธรรมก็จะพัฒนาเพิ่มพูนตาม ฉะนั้นจริยธรรมมิใช่สร้างได้ในหนึ่งวัน การจะส่งเสริมให้คนเป็นคนดีได้นั้นต้องสร้างเสริมและสะสมจากการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมด้วยกระบวนการทางสังคมตามความสามารถและวุฒิภาวะของบุคคล (พรพรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2527)

Kohlberg (1975) ยังได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลด้วยวิธีวิจัยแบบการศึกษาระยะยาว ใช้เวลาศึกษา 12 ปี ใน 6 ประเทศ วิธีการศึกษาใช้วิธีการถามปัญหาปลายเปิด ซึ่งเป็นปัญหาจริยธรรมเกี่ยวกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน โดยศึกษาในเด็กชาย 72 คน อายุ 10 13 16 ปี และทดสอบทุก 4 ปี รวมการทดสอบ 3 ครั้ง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์คำตอบที่ได้เขานำมาจัดระดับจริยธรรมเป็น 3 ระดับ 6 ชั้น ดังตารางข้างล่างนี้ (Stemberg, 1987 อ้างถึงใน ศรีเกียรติ์ อนันตสวัสดิ์, 2540)

ตารางที่ 1 ระดับจริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ระดับจริยธรรม	ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ระดับ 1 ระดับก่อนเกณฑ์ทางสังคม (Preconventional Level) อายุ 7-10 ปี	ขั้นที่ 1 การหลีกเลี่ยงการลงโทษและการเชื้อฟังเพื่อให้ได้รางวัล
ระดับ 2 ระดับตามกฎหมายเกณฑ์ (Conventional Level) อายุ 10-16 ปี	ขั้นที่ 2 ทำตามกฎหมายแต่หวังผลประโยชน์เป็นการแลกเปลี่ยน
ระดับ 3 ระดับเหนือกฎหมายเกณฑ์ (Post Conventional Level) อายุมากกว่า 16 ปี	ขั้นที่ 3 ยินยอมทำตามกฎหมายเกณฑ์ของผู้มีอำนาจเหนือกว่าเพื่อให้กลุ่มยอมรับ ขั้นที่ 4 ทำตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคมเมื่อรู้สึกขัดแย้งจะพิจารณาจากจุดยืนของสังคม ขั้นที่ 5 ทำตามระเบียบสังคมโดยยึดสิ่งที่เป็นประโยชน์สังคมสูงสุด ขั้นที่ 6 ยึดหลักการความยุติธรรมระดับสากลเป็นจริยธรรมระดับการใช้ความคิดไตร่ตรองและจะทำตามหลักการ

4. ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทย

เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาทฤษฎีแรกของการศึกษาไทยที่สร้างขึ้นโดยการสรุปผลการวิจัยในประเทศหลายสิบเรื่อง หลายสาขา โดยศึกษาในคนไทยอายุ 6 – 60 ปี จำนวนเกือบหมื่นคนในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทำความดี ละเว้นความชั่วที่แตกต่างกันหลายด้าน รวมถึงพฤติกรรมของคนเก่งด้วย บุคคลผู้รวบรวมเขียนเป็นทฤษฎี คือ ศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน กรอบแนวคิดที่เป็นจุดเด่นของทฤษฎีนี้มีความว่า ลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีและคนเก่ง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2537)

ส่วนของดอกผล เปรียบเสมือนเป็นลักษณะพฤติกรรมคนดีและคนเก่ง การที่ต้นไม้จะให้ดอกผลใหญ่จะต้องมีลำต้นและรากที่สมบูรณ์

ส่วนของลำต้นที่สมบูรณ์ เปรียบเสมือนลักษณะทางจิตใจ ซึ่งเป็นสาเหตุของพฤติกรรมที่ดีมี 5 ประการ คือ

ประการที่ 1 มีทัศนคติ ค่านิยมที่ดี และคุณธรรม

ประการที่ 2 มีเหตุผลเชิงจริยธรรม

ประการที่ 3 ลักษณะมุ่งอนาคต คาดการณ์ไกล

ประการที่ 4 เชื่ออำนาจในตน

ประการที่ 5 มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ลักษณะทางจิตใจทั้ง 5 ประการนี้ ถ้ามีมากในบุคคลใด บุคคลนั้นจะเป็นผู้มีพฤติกรรมเก่ง และตัวอย่างสม่ำเสมอ

ส่วนของรากต้นไม้ เปรียบเสมือนลักษณะทางจิตที่เป็นพื้นฐานที่จะซ่อนไขหาอาหารเลี้ยง ลำต้นให้สมบูรณ์มี 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 สติปัญญา

ประการที่ 2 ประสบการณ์ทางสังคม

ประการที่ 3 สุขภาพจิตดี

บุคคลที่มีลักษณะพื้นฐานทางจิตทั้งสามประการนั้นสูง และเหมาะสมกับอายุ เปรียบได้กับคนที่เป็บบัวเหนือน้ำในพุทธศาสนา ซึ่งพร้อมจะรับการพัฒนา ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของ คนไทยจึงให้ข้อสรุปว่า ถ้าต้องการพัฒนาคนให้เป็นคนเก่งและดี จะต้องพัฒนาลักษณะทางจิตใจ ทั้ง 8 ประการที่ระบุไว้ที่ลำต้นและรากต้นไม้

5. ทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของกิลลิแกน

Gilligan (1977) ได้ศึกษาวิจัยโดยใช้กรอบแนวคิดของ โคลเบอร์ก ผลการวิจัยเธอพบว่า การอธิบายพัฒนาการจริยธรรมตามทฤษฎีของ โคลเบอร์ก ไม่เหมาะสมที่จะใช้อธิบายพัฒนาการจริยธรรมในเพศหญิง โดยอ้างผลการวิจัยว่า ผู้หญิงใช้แนวทาง การตัดสินใจเชิงจริยธรรมต่างจากเพศชาย ด้วยการสร้างสัมพันธภาพและความร่วมมือในการแก้ปัญหา เพื่อนำไปสู่การคงไว้ซึ่งความสุขสมบูรณ์ในชีวิต และได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการจริยธรรมว่า ประกอบด้วยพัฒนาการ 3 ระดับ 4 ขั้นตอน

ตารางที่ 2 ระดับการพัฒนาการจริยธรรมของ Gilligan

ระดับจริยธรรม	ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ระดับที่ 1 การปฏิบัติเพื่อความอยู่รอดส่วนบุคคล	ขั้นที่ 1 ความเห็นแก่ตัว คำนึงความอยู่รอด ความสุขเฉพาะคน (Selfishness)
ระดับที่ 2 การทำดีเพื่อความดี เสียสละ ความสุขส่วนตัว	ขั้นที่ 2 มีความรับผิดชอบ ตามบทบาทหน้าที่ เกี่ยวกับตน (Responsibility)
ระดับที่ 3 การกระทำเพื่อความเป็นศีลธรรม และถูกต้องต้องการให้ทุกคนในสังคมมี ความสุข	ขั้นที่ 3 ความดีมีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นยอม เสียสละเพื่อผู้อื่น (Goodness)
	ขั้นที่ 4 ความจริงใจ มีความรักในเพื่อนมนุษย์ และคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (Truth)

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมทุกทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น มีลักษณะไม่ขัดแย้งกัน ทั้งนี้ ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2534) ได้ให้ข้อสรุปทั่วไปของทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมไว้ดังนี้

1. พัฒนาการทางจริยธรรมสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ในสังคม เกิดจากการเรียนรู้ไม่ใช่เกิดจากพันธุกรรม
2. การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจะช่วยให้พัฒนาการจริยธรรมได้ดีกว่าประสบการณ์อ้อม
3. ความเชื่อในความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลการกระทำจะช่วยให้พัฒนาการจริยธรรม
4. การยกตัวอย่างที่เหมาะสม จะช่วยพัฒนาการจริยธรรม
5. การพัฒนาทางสติปัญญาจะช่วยพัฒนาการจริยธรรม
6. สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและการให้การเสริมแรงทางบวกมีผลต่อการพัฒนาการจริยธรรมให้สูงขึ้น
7. ความสามารถในการบังคับใจตนที่จะกระทำหรือไม่กระทำ จะช่วยพัฒนาการจริยธรรม
8. อิทธิพลจากสมาชิกในสังคมและสื่อมวลชน มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจริยธรรม

การพัฒนาจริยธรรม

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้พัฒนารูปแบบในการพัฒนาจริยธรรมที่เป็นสากลนิยม 4 รูปแบบ (ชัยพร วิชาวุธ, 2536) ดังนี้

1. วิธีกระจ่างค่านิยม (Values Clarification)

ธรรมชาติของค่านิยมแฝงเร้นอยู่ในพฤติกรรมทั้งหลายที่เกี่ยวกับการพิจารณาเลือกสรร ตัดสินว่าสิ่งใดมีคุณค่าหรือไม่มีคุณค่าเกิดขึ้นคงอยู่และเปลี่ยนแปลงได้เป็นผลจากประสบการณ์ และมีแนวโน้มที่จะดำรงอยู่ในบุคคลอย่างถาวร ถ้าได้แรงเสริมบวก

การกระจ่างค่านิยม คือ การทำค่านิยมให้กระจ่างเป็นวิธีพัฒนาจริยธรรมที่ใช้กันอย่างกว้างขวางและมีคุณประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะเป็นวิธีการที่จะช่วยสื่อความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และค่านิยมของบุคคลให้ผู้อื่นทราบ ช่วยให้บุคคลเข้าใจตนเองเข้าใจผู้อื่น ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ยอมรับข้อมูลใหม่ ๆ พร้อมเปลี่ยนแปลงความเชื่อเดิมช่วยให้เกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ ตัดสินแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้

กระบวนการหรือขั้นตอนการทำความเข้าใจกระจ่างค่านิยม Potter and Perry (1995) ได้เสนอเป็นขั้นตอน โดยสรุป ดังนี้

1. การคัดเลือกค่านิยมของบุคคล เพราะว่าความเชื่อ ทศนคติ พฤติกรรมและความรู้สึกที่บุคคลแสดงออกมาในชีวิตประจำวันมีมากมายและมีบางส่วนที่เชื่อได้ว่าเป็นค่านิยมของบุคคล ผู้เสนอกระบวนการนี้ (Raths & Simon, 1966 อ้างถึงใน อุบลรัตน์ โพธิ์พัฒนชัย, 2545) ได้เสนอเกณฑ์ 7 ประการสำหรับตัดสินใจพฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นการสะท้อนค่านิยมของบุคคลนั้นหรือไม่ ประกอบด้วย

การเลือกจากทางเลือกหลาย ๆ ทาง

การเลือกกระทำอย่างอิสระ

การเลือกที่เกิดจากการพิจารณาผลของทางเลือกแต่ละทาง

ยืนยันการตัดสินใจเลือกของคนอย่างเปิดเผย

การรู้สึกภูมิใจและมีความนิยมยินดีที่ได้เลือกกระทำสิ่งนั้น

การกระทำตามสิ่งที่ตนตัดสินใจเลือก

มีการกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำและต่อเนื่อง

2. ปลุกฝังค่านิยม คือการชี้นำหรือจัดการให้บุคคลคิดวิเคราะห์ว่า ความเชื่อ ทศนคติ พฤติกรรมและความรู้สึกของตนที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ๆ นั้นเป็นค่านิยมของตนจริง ๆ หรือเปล่าโดยใช้คำถามง่าย ๆ สั้น ๆ เพื่อให้บุคคลได้คิดเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดและการกระทำของตนเองซ้ำว่าใช่

จริง ๆ หรือเปล่า และให้บุคคลได้แสดงทรรศนะของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ นั้นออกมาเพื่อสะท้อนและกระตุ้นให้เกิดความกระจ่างในค่านิยมของตนเองให้ชัดเจนขึ้น

3. การกระทำตามค่านิยมของบุคคล การทำให้ค่านิยมเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมและบุคคลทำตามค่านิยมที่ตนเลือก ทำให้การยึดมั่นในค่านิยมดังกล่าวมั่นคง จนกลายเป็นแบบแผนชีวิตของคน ๆ นั้น

การนำแนวคิดการทำความเข้าใจค่านิยมไปใช้ในวิชาชีพการพยาบาลเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาจริยธรรมในการปฏิบัติงาน พบว่าให้ประโยชน์ได้หลายประการ

1. ใช้เป็นเครื่องมือในการดูแลผู้ป่วย การกระตุ้นให้ผู้ป่วยแสดงความรู้สึกของตนเองสามารถช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพและให้ความร่วมมือในการดูแลสุขภาพของตนมากขึ้น

2. ช่วยให้บุคคลรู้จักการยอมรับ การเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อความคิดเห็นของบุคคลอื่น ในฐานะที่ทุกคนเป็นสมาชิกของสังคม

3. ส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วยจากการได้พูดคุยกัน

4. ลดประเด็นปัญหาความขัดแย้งทางค่านิยมระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย พยาบาลสามารถให้การดูแลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. ลดปัญหาเชิงจริยธรรมในการพยาบาลด้านการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย

การใช้เหตุผลทางจริยธรรม (Moral Reasoning)

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการพัฒนาจริยธรรม เป็นวิธีการพัฒนาจริยธรรมที่สอดคล้องกับพื้นฐานจริยธรรมของบุคคลมากที่สุด (สิริวรรณ ศรีพหล, 2532) เริ่มต้นโดยการเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับรู้ทรรศนะของผู้อื่น ซึ่งมีจริยธรรมอยู่ในขั้นสูงกว่า 1 ขั้น และให้บุคคลทดลองแสดงบทบาทของผู้อื่นที่มีต่อบุคคลนั้นเพื่อให้มีโอกาสประสพกับทรรศนะที่ขัดแย้งกับโครงสร้างความคิดเดิมของคน ในขณะที่เกิดความขัดแย้ง หากมีการชี้แนะที่เหมาะสม จะช่วยให้บุคคลพัฒนาเหตุผลทางจริยธรรมให้สูงขึ้นได้

กิจกรรมที่เป็นหัวใจของการพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดนี้ คือการอภิปรายแลกเปลี่ยนทรรศนะระหว่างบุคคลในประเด็นที่ยากแก่การตัดสินใจ แล้วหาข้อสรุปพร้อมเหตุผลมารายงาน แล้วอภิปรายรวมเพื่อแสวงหาเหตุผลเป็นข้อสรุปของกลุ่ม ขั้นตอนนี้อธิบายมาข้างต้นเขียนสรุปได้ดังนี้ (ชัยพร วิชชาวุธ และธีระพร อุวรรณ โณ, 2526)

ขั้นที่ 1 เสนอเรื่องราวที่มีความยุ่งยากในการตัดสินใจความถูกต้องความผิด

ขั้นที่ 2 แบ่งบุคคลเป็นกลุ่มย่อยตามความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

ขั้นที่ 3 อภิปรายในกลุ่มย่อยเพื่อหาข้อสรุปพร้อมเหตุผลของกลุ่มว่าควรหรือไม่ควรทำ
สิ่งที่นี้เป็นประเด็นในการอภิปราย

ขั้นที่ 4 นำเสนอเหตุผลของกลุ่มทั้งฝ่ายที่คิดว่าควรทำ และกลุ่มที่คิดว่าไม่ควรทำ

ขั้นที่ 5 นำมาอภิปรายรวมเพื่อแสวงหาเหตุผลเป็นข้อสรุปรวม

ข้อควรคำนึงในการใช้กรอบแนวคิดการใช้เหตุผลทางจริยธรรมในการพัฒนาจริยธรรมมี
อยู่ 2 ประการ

ประการแรก เหตุผลทางจริยธรรมที่บุคคลใช้อาจไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมเลยก็ได้ เพราะ
พฤติกรรมหนึ่ง ๆ สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผลต่าง ๆ นานา เช่น พฤติกรรมการชโมยสามารถ
อธิบายได้ด้วยเหตุผลมากมายหลายประการ

ประการที่สอง เหตุผลทางจริยธรรมอาจเป็นเพียงข้อแก้ตัว คนเราเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มพูดได้
ว่าพฤติกรรมทางวาจามีความสัมพันธ์กับผลกรรมที่จะได้รับ เมื่อบุคคลตระหนักรู้หรืออยู่ในสภาพที่
อาจได้รับผลกรรมทางลบ ซึ่งไม่น่าปรารถนา บุคคลก็จะเรียนรู้ที่จะหลีกเลี่ยงผลกรรมนี้ และวิธีการ
หนึ่งที่มีประสิทธิภาพคือการใช้คำพูดอธิบายอ้างเหตุผลแก้ตัว แม้ความสามารถในการอธิบายเหตุผล
เพื่อเอาตัวรอดนี้สัมพันธ์กับพัฒนาการทางปัญญา ผู้ที่ฉลาดกว่า และมีประสบการณ์มากกว่าจะ
สามารถใช้เหตุผลอธิบายการกระทำของตนและผู้อื่นได้อย่างสมเหตุสมผล แต่ในการปลูกฝัง
จริยธรรมไม่ต้องการให้บุคคลมีพัฒนาการในทำนองนี้

การใช้กรอบแนวคิดการใช้เหตุผลทางจริยธรรม พัฒนาจริยธรรมทางการพยาบาล
พึงตระหนักถึงข้อควรคำนึงนี้ ได้มีการกำหนดกรอบที่อยู่เบื้องหลังการใช้เหตุผลทางจริยธรรมใน
การปฏิบัติการพยาบาล (Veins, 1995 อ้างถึงใน มัญจมา ว่องวีระ, 2541) ได้แก่

1. ผลประโยชน์และความปลอดภัยในชีวิตของผู้ป่วย
2. พันธะหน้าที่ที่พยาบาลต้องปฏิบัติ
3. วัฒนธรรม เชื้อชาติ ความเชื่อทางศาสนา
4. ค่านิยมของบุคคล
5. จรรยาบรรณวิชาชีพ
6. สิ่งแวดล้อม ได้แก่ ลักษณะหน่วยงาน บุคคลที่อยู่ในหน่วยงาน ระบบวิธีการ

ปฏิบัติงาน

วิธีการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification)

การปรับพฤติกรรมเป็นกระบวนการที่พัฒนามาจากแนวคิดของนักจิตวิทยากลุ่ม
พฤติกรรมนิยมนักจิตวิทยาผู้นับถือจริยธรรมในแง่ของพฤติกรรมเพราะมีความเชื่อว่า การที่จะ
บอกว่าใครเป็นบุคคลที่มีจริยธรรมหรือไม่จริยธรรม สิ่งที่ชี้ได้ชัดเจนคือพฤติกรรมที่บุคคลนั้น

แสดงออก และพฤติกรรมใดจัดได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่มีจริยธรรมหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการยอมรับหรือไม่ยอมรับของสังคมเป็นหลัก ซึ่งถ้ามองในประเด็นนี้การพัฒนาจริยธรรมสามารถทำได้ง่าย เนื่องจากสามารถที่จะสังเกตและประเมินพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกและบอกได้ว่าบุคคลนั้นมีจริยธรรมหรือไม่

แนวคิดพื้นฐาน วิธีการปรับพฤติกรรมเป็นการประยุกต์หลักการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลบนรากฐานของความเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเราถูกควบคุมโดยเงื่อนไขการเสริมแรง (Reinforcement) และเงื่อนไขการลงโทษ (Punishment) อธิบายได้ว่า พฤติกรรมใดก็ตามที่บุคคลแสดงออกแล้วได้รับผลกรรมที่พึงพอใจ บุคคลนั้นจะมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก และพฤติกรรมใด ๆ ก็ตามที่บุคคลแสดงออกแล้วได้รับผลกรรมที่ไม่พึงพอใจบุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะระงับหรือยุติการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ในอนาคต (สม โภชน์ เอี่ยมสุภายิต, 2542)

วิธีพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดนี้ กำหนดว่าหากต้องการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมใด ก็จัดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นได้รับแรงเสริม และหากต้องการลดพฤติกรรมใด ก็ต้องจัดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นไม่ได้รับแรงเสริมหรืออาจได้รับการลงโทษ แต่การลงโทษอาจทำให้เกิดผลเสีย เช่น พฤติกรรมลักลอบกระทำ หรือพฤติกรรมหลีกเลี่ยงขั้นตอนของการพัฒนาจริยธรรมโดยใช้หลักการปรับพฤติกรรม มีดังต่อไปนี้ (สม โภชน์ เอี่ยมสุภายิต, 2542)

1. กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายให้ชัดเจน (อาจเป็นพฤติกรรมที่ปรารถนา หรือพฤติกรรมไม่พึงปรารถนาก็ได้)

2. กำหนดผลกรรมที่ผู้ปลูกฝังจริยธรรมสามารถบันดาลให้เกิดกับผู้กระทำได้ (ควรเน้นผลกรรมที่เป็นตัวเสริมแรงมากกว่าผลกรรมที่เป็นการลงโทษ)

3. ทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมที่ต้องการจะพัฒนาโดยสังเกตความถี่ ระยะเวลาที่เกิดในแต่ละครั้ง อย่างน้อย 1 สัปดาห์ เพื่อให้ได้ข้อมูลในการพิจารณา พร้อมทั้งให้แรงเสริมในพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและงดให้แรงเสริมในพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา

4. ในขณะที่ดำเนินการพัฒนาจริยธรรมด้วยวิธีนี้ จะต้องสังเกตและบันทึกพฤติกรรมตลอดเวลาเพื่อดูแนวโน้มของการเกิดพฤติกรรมที่ต้องการพัฒนาอยู่ในลักษณะใด ถ้าพบว่าแนวโน้มของพฤติกรรมที่ต้องการพัฒนาไม่เหมาะสม ควรยุติและปรับปรุงวิธีการทันที ซึ่งอาจเกิดได้จาก

พฤติกรรมเป้าหมายไม่ชัดเจน

ตัวเสริมแรงหรือตัวลงโทษไม่เหมาะสม

เวลาของการให้ตัวเสริมแรงหรือตัวลงโทษไม่เหมาะสม

ไม่สามารถควบคุมแหล่งของตัวเสริมแรงทางบวกจากบุคคล หรือกลุ่มคนอื่นได้ เช่น เด็กชายนามสมมติชกต่อยกับเพื่อน และมาโรงเรียนสายเป็นประจำ และถูกลงโทษตีหน้าเสาธง แต่เด็กยังมีพฤติกรรมเช่นนั้นอยู่ พบว่าหลังจากเด็กชายนามสมมติถูกตีที่หน้าเสาธงแล้ว เพื่อน ๆ ก็มาชมว่าเด็กชายนามสมมติกล้าหาญและเก่ง ซึ่งเป็นการเสริมแรงบวกทางสังคม เป็นผลให้การลงโทษของครูนั้นเป็นสัญญาณทำให้เด็กชายนามสมมติได้รับการเสริมแรงบวกอีกด้วย

5. วิธีการปรับพฤติกรรมให้ได้ผลต้องทำสม่ำเสมอ และทำให้เป็นระบบระเบียบ คือ มีการวางแผนล่วงหน้าว่าจะให้การเสริมแรงและการลงโทษอย่างไร เมื่อไร และจะต้องดำเนินการตามเงื่อนไขที่กำหนดอย่าทำตามอารมณ์

การใช้วิธีการปรับพฤติกรรมมาพัฒนาจริยธรรม นักจิตวิทยาและนักพฤติกรรมศาสตร์หลายสำนักไม่เห็นด้วย แต่ก็ได้สรุปเป็นประเด็นในการนำไปใช้ดังนี้ (ชัยพร วิชชาวุธ, 2536)

ประการแรก การเสริมแรงและการลงโทษเป็นแรงเสริมภายนอก ผู้ปรับพฤติกรรมถือว่ามีผลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา แต่ในความเป็นจริงนั้น การได้รับแรงเสริมภายนอกหาได้มีผลในการเสริมแรงพฤติกรรมไม่เป็นเพียงเงื่อนไขที่ครอบงำ หากผู้ถูกปรับพฤติกรรมไม่ต้องการผลกรรมจากการเสริมแรงหรือถูกลงโทษ เขาก็จะไปแสดงพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ผลกรรมนั้น

ประการที่สอง การปรับพฤติกรรมผู้ปรับเป็นผู้จัดการเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้ถูกปรับเปลี่ยนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และก็จะได้รับผลกรรมซึ่งอาจจะเป็นการเสริมแรงหรือการลงโทษตามเงื่อนไขที่ผู้ปรับกำหนดไว้ล่วงหน้า ในความเป็นจริงบุคคลสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ การสังเกต การฟัง การอ่านและการคิดได้ด้วยตนเองแล้วนำไปปฏิบัติ เช่น พฤติกรรมรีบกัดคุณสินค้า เมื่อรู้ว่าสินค้าจะขาดตลาด การซื้อประกันภัยเพื่อเป็นหลักประกันทรัพย์สินของตนเอง ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเหล่านี้เกิดขึ้นได้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับเสริม

ประการสุดท้าย ความรู้ความเข้าใจของผู้ถูกปรับพฤติกรรมในเงื่อนไขที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมอาจแตกต่างกัน ยิ่งเงื่อนไขผลกรรมทางสังคมที่มีความซับซ้อนยิ่งเห็นได้ชัดเจน เป็นผลให้พฤติกรรมที่แสดงออกไม่เป็นไปตามที่พึงประสงค์ได้ เช่น บางคนมีความเข้าใจว่า ความก้าวหน้าในการทำงาน เป็นผลจากการตั้งใจทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริต แต่บางคนเชื่อว่าความก้าวหน้าในงานเป็นผลจากการมีสัมพันธภาพและการประจบเจ้านาย

วิธีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning)

การปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมด้วยวิธีการเรียนรู้ทางสังคม นักทฤษฎีกลุ่มนี้ที่สำคัญคือ Bandura (1977) มีความเชื่อว่า จริยธรรมเป็นผลของการซึมซาบหรือเข้าใจกฎเกณฑ์ที่ใช้สำหรับประเมินความถูกต้องผิดพฤติกรรมของคน ซึ่งความเข้าใจดังกล่าวเกิดขึ้นจากการเรียนรู้

แนวคิดพื้นฐานของนักทฤษฎีกลุ่มนี้เชื่อว่า มนุษย์เรียนรู้จากความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในสังคม เช่น เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลที่เกิดจากพฤติกรรม และความรู้ที่มนุษย์ได้เรียนรู้กลายเป็นความเชื่อที่มีผลในการควบคุมมนุษย์ เมื่อมนุษย์เรียนรู้ว่าเหตุการณ์ใดเกิดตามเหตุการณ์ใดอย่างไร เมื่อประสบกับเหตุการณ์หนึ่ง มนุษย์มีความคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์ล่วงหน้าได้ ความคาดหวังนี้เป็นความเชื่อ ทำให้มนุษย์ตัดสินใจแสดงหรือไม่แสดงพฤติกรรม เพื่อให้เกิดผลตามที่ตนปรารถนา ซึ่งในความเป็นจริงความเชื่อของมนุษย์ไม่เป็นจริงเสมอไป ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยหลายประการที่เป็นข้อจำกัดในการเรียนรู้ของมนุษย์ เช่น อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเรียนรู้ จึงเป็นข้อจำกัดหนึ่งในการนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการพัฒนาจริยธรรม

แนวทางการใช้วิธีการเรียนรู้ทางสังคม ไปเสริมสร้างพัฒนาจริยธรรม มีหลักการสำคัญดังนี้ (นิสาร์ตัน ศิลปเดช, 2534)

1. การจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงทางอ้อม ซึ่งได้แก่ ตัวอย่าง คำอธิบายชี้แนะ เพื่อให้บุคคลเกิดความเข้าใจในกฎเกณฑ์การตัดสินใจถูกผิดของการกระทำ เกิดความเชื่อในผลดีที่เกิดจากการบังคับตนเองให้ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ การจัดเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมทางสังคม เพื่อให้บุคคลเกิดการเรียนรู้จริยธรรม จะต้องจัดให้มีความสอดคล้องทั้งประสบการณ์ตรงกับตัวอย่างและคำอธิบายชี้แนะนั้น
2. เปิดโอกาสให้บุคคลมีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินใจถูกผิดของการกระทำต่าง ๆ และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ร่วมตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ นำไปปฏิบัติได้
3. ผู้ปลูกฝังจริยธรรมไม่ว่าจะเป็นครู พ่อแม่ ผู้บังคับบัญชา ต้องบังคับตนเองให้ทำตามที่พ่่าสอนและเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะคุณภาพของการชี้แนะจะมีมากเพียงใด หากผู้ปลูกฝังวางตนไม่เป็นแบบอย่างตามที่พ่่าสอนแล้ว จริยธรรมก็เกิดได้ยาก

นอกจากแนวคิดของนักทฤษฎีตะวันตก ทั้ง 4 ทฤษฎีดังกล่าวแล้ว นักจิตวิทยาและนักการศึกษาไทยได้เสนอแนววิธีในการเสริมสร้างและพัฒนาจริยธรรมไว้เช่นกัน เป็นต้นว่า

1. ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2537) ผู้สร้างทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม ได้นำเสนอเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีนี้ เพื่อพัฒนาจริยธรรมของคนไทยให้เป็นคนดีและเก่งอย่างเป็นรูปธรรม ท่านกล่าวว่า ถ้าการพัฒนาจริยธรรมเปรียบเสมือนเดินทางไกล ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมจะเปรียบเสมือนแผนที่ทางหลวง ทฤษฎีนี้บอกว่าถ้าต้องการพัฒนาคนไทยให้เป็นผู้มีจริยธรรมมีการกระทำของคนดีและคนเก่ง จำเป็นต้องพัฒนาลักษณะทางจิตใจที่สำคัญ 8 ประการ ที่ระบุไว้ที่ลำต้นและรากต้นไม้จริยธรรม ซึ่งเป็นลักษณะทางจิตใจที่ทำการวิจัยพิสูจน์แล้วว่าเกี่ยวข้องและเป็นสาเหตุของการเกิดและอนุรักษ์พฤติกรรมที่ดีงามของคนไทย

แนวทางการใช้ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมไปใช้ในการพัฒนาจริยธรรม กระทำได้โดยใช้เป็นกรอบในการกำหนดลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่จำเป็นสำหรับคนเก่งและดีแล้วพัฒนาจิตลักษณะเหล่านั้นมีขั้นตอน ดังนี้

ทำวิจัยแบบตรวจอาการบุคคล ของผู้รับการฝึกและพัฒนา จะแตกต่างกันตามกลุ่มอายุ อาชีพ เช่น ข้าราชการครู ข้าราชการตำรวจ นักธุรกิจ นักเรียน นักศึกษา

ใช้ลักษณะทางจิตและพฤติกรรมที่จำเป็นสำหรับคนดีและคนเก่ง รวม 9 ประการ ตามทฤษฎีนี้เป็นตัวตั้ง นำลักษณะทางจิตใจของผู้ที่จะมารับการฝึกและพัฒนา ซึ่งวิเคราะห์ได้ (มีอยู่เดิม) เป็นตัวลบจะได้จิตลักษณะที่ขาดไป จิตลักษณะที่ขาดไปเท่านั้นที่ควรจะมีการพัฒนา ไม่ควรไปพัฒนาจิตลักษณะเดิมที่เหมาะสมแล้วซ้ำอีก เพราะจะทำให้สิ้นเปลืองเวลาและทรัพยากร

ขั้นตอนดำเนินการพัฒนา ปัจจุบันการพัฒนาจริยธรรมของประเทศไทยในรอบทศวรรษที่ผ่านมาใช้กรอบแนวคิดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม การทำความกระจำง่าณานิยม และวิธีการเรียนรู้ทางสังคม สามารถนำกรอบแนวคิดทั้ง 4 รูปแบบ เป็นกิจกรรมดำเนินการพัฒนา

2. ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2534) ได้เสนอให้ใช้วิธีการสอนหลากหลายมาสนับสนุนปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาจริยธรรมในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ดังนี้

การเล่านิทาน

การแสดงประกอบการสอนสุภาษิต

การเรียงความปากเปล่า

การจัดกลุ่มคิดปัญหาและแก้ปัญหา

การใช้ข่าวจากหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์

การใช้คำประพันธ์และเพลงประกอบการสอน

จริยธรรมเป็นหลักของคุณธรรมหรือความดีงาม ซึ่งมีอยู่ในสังคมทุกแห่งหน โดยธรรมชาติและอาจต่อยอดให้สูงขึ้นหรือมีมากขึ้นได้ ด้วยการพัฒนามโนธรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล บุคคลใดสามารถพัฒนาได้ด้วยตนเอง นับว่าเป็นผู้ที่ควรแก่การสรรเสริญยิ่ง แต่การปฏิบัติให้ได้เช่นนี้เป็นสิ่งที่ยากยิ่งสำหรับบุคคลจำนวนมาก การช่วยกันศึกษาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องของการพัฒนาจริยธรรม ตลอดจนช่วยกันนำเทคนิควิธีการจากองค์ความรู้นั้นไปใช้ในการพัฒนาจริยธรรมแก่เยาวชนและบุคคลในสังคม เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างสันติสุขให้แก่สังคมและลดปัญหา

1. ในการพัฒนาจริยธรรมควรให้โอกาสบุคคลได้แสวงหาความจริงแท้คุณค่าจริยธรรมจากตนเองสู่ภายนอก

2. สร้างแรงจูงใจให้บุคคลพัฒนาการทางสติปัญญาให้มากที่สุดจะมากได้

3. กระตุ้นให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญในการเสริมสร้างและพัฒนาจริยธรรมเพื่อจะให้ทุกคนดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและนำสันติสุขสู่สังคม

4. นำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาประยุกต์เป็นกลวิธีในการพัฒนาจริยธรรม
วิถีทางพัฒนาจริยธรรม

อาจกระทำได้โดยวิธีทางต่อไปนี้ประกอบกัน คือ การศึกษาเรียนรู้ การวิเคราะห์ตนเอง และการฝึกฝนตนเอง ดังนี้

1. การศึกษาเรียนรู้ ช่วยพัฒนาด้านความรู้และเจตคติ พยาบาลจำเป็นต้องแสวงหาวัตถุดิบเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมเพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองด้วยการศึกษา พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของวิชาชีพ และเรียนรู้หาประสบการณ์จริงของชีวิต การศึกษาเรียนรู้นี้กระทำได้หลายวิธี ดังนี้

การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการหาความรู้จากการอ่านหนังสือเกี่ยวกับปรัชญาศาสนา วรรณคดีที่มีคุณค่า หนังสือเกี่ยวกับจริยธรรมทั่วไปและจริยธรรมวิชาชีพ

การเข้าร่วมประชุมสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นและประสบการณ์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และการคบหาบัณฑิตผู้ใส่ใจด้านจริยธรรม

การเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตและจากประสบการณ์ในสถานที่ปฏิบัติงานบริการด้านการพยาบาล ผู้ใช้บริการหรือผู้ป่วยเป็นครูสอนบทเรียนเรื่องจริยธรรมที่มีค่ายิ่ง พยาบาลได้ประสบการณ์ตรงทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก และทางสัมผัสด้วยมือตนเองเป็น โอกาสอันประเสริฐในการเรียนรู้ จริยธรรมแห่งชีวิต ที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งทั้งด้านเจตคติและทักษะการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรม อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคคล ผู้มีความพร้อมน้อยอาจจะไม่ได้ประโยชน์จากการเรียนรู้อันมีค่านี้เลย

2. การวิเคราะห์ตนเอง บุคคลผู้มีความพร้อมจะพัฒนามีความตั้งใจและเห็นความสำคัญของการวิเคราะห์ตนเองเพื่อทำความรู้จักในตัวตนเอง ด้วยการพิจารณาเกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมการแสดงออกของตนเอง จะช่วยให้บุคคลตระหนักรู้คุณลักษณะของตนเอง รู้จุดดีจุดด้อยของตน รู้ว่าควรคงลักษณะใดไว้ และจะแก้ไขเพื่อพัฒนาตนเองอย่างไร กระทำได้ด้วยหลักการต่อไปนี้

การรับฟังความคิดเห็นเชิงวิพากษ์จากคำพูด และอากัปกริยาจากบุคคลรอบข้าง เช่น จากผู้บังคับบัญชา จากเพื่อนร่วมงาน จากผู้ใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัว

วิเคราะห์ตนเองเกี่ยวกับความคิด ความต้องการ เจตคติ การกระทำ และผลการกระทำทั้งในอดีตและปัจจุบันอย่างถ่องแท้

ค้นหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น จากตำรา บทความ รายงานการวิจัยด้าน
พฤติกรรมศาสตร์หรือศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนาตน
เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจ (จิตใจและพฤติกรรมมนุษย์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลง และ
พัฒนาได้เช่นเดียวกับสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก) ทำให้จิตใจได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดปัญญารับรู้
ตนเองอย่างลึกซึ้งและแท้จริง

3. การฝึกตน เป็นวิธีการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วยตนเองขั้นสูงสุด เพราะเป็น
การพัฒนาความสามารถของบุคคล ในการควบคุมการประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในกรอบของ
พฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ทั้งในสภาพการณ์ปกติและเมื่อเผชิญปัญหาหรือข้อขัดแย้ง
การฝึกตนเพื่อพัฒนาจริยธรรม ใช้หลักและกระบวนการพื้นฐานอย่างเดียวกันกับการฝึกตน
เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอื่น ๆ กล่าวคือ ต้องรู้ว่าจะพัฒนาอะไร มีเหตุผลหรือจุดมุ่งหมายใด
ตั้งเป้าหมายในการพัฒนาไว้ดำเนินการฝึกฝนไปที่ละขั้นจนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ด้วยความมุ่งมั่น
และตั้งใจ กระทำได้หลายวิธีดังนี้

การฝึกวินัยขั้นพื้นฐาน เช่น ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเอง ความตรงต่อเวลา ความ
รับผิดชอบ การรู้จักประหยัดและออม ความซื่อสัตย์ ความมีสัมมาคารวะ ความรักชาติฯ

การรักษาศีลตามความเชื่อในศาสนาของตน ศีลเป็นตัวกำหนดที่จะทำให้งดเว้นในการที่
จะกระทำชั่วร้ายใด ๆ อยู่ในจิตใจ ส่งผลให้บุคคลมีพลังจิตที่เข้มแข็งรู้เท่าทันความคิดสามารถ
ควบคุมตนได้

การทำสมาธิ เป็นการฝึกให้เกิดการตั้งมั่นของจิตใจทำให้เกิดภาวะมีอารมณ์หนึ่งเดียวของ
กุศลจิต เป็นจิตใจที่สงบผ่องใสบริสุทธิ์เป็นจิตที่เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ทำให้เกิดปัญญาสามารถ
พิจารณาเห็นทุกอย่างตรงสภาพความเป็นจริง

ฝึกการเป็นผู้ให้ เช่น การรู้จักให้อภัย รู้จักแบ่งปันความรู้ ความดีความชอบ บริจาคเพื่อ
สาธารณประโยชน์ อุทิศแรงกายแรงใจช่วยงานสาธารณประโยชน์โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ

สรุปได้ว่า การพัฒนาจริยธรรมด้วยวิธีพัฒนาตนเองตามขั้นตอนดังกล่าว เป็นธรรมชาติ
ที่บุคคลสามารถปฏิบัติได้ควบคู่กับการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่มีใช้เป็นการกระทำในลักษณะ
เสร็จสิ้น ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัย เพราะจิตใจของมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา
เฉกเช่นกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ความหมายและองค์ประกอบวิชาชีพ

ความหมายของวิชาชีพ

คำว่า วิชาชีพ มีผู้ให้ความหมายไว้คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันบ้าง ดังต่อไปนี้

Moore (1963 อ้างถึงใน วิทยา ชินวรรโณ, 2541, หน้า 1) วิชาชีพ คือ การประกอบอาชีพเต็มเวลา โดยผู้ประกอบวิชาชีพ (Professional) อุทิศตัวเองให้แก่อาชีพนั้น ๆ ผู้ประกอบวิชาชีพอยู่ในกลุ่มผู้ประกอบอาชีพเดียวกัน และมักมีการจัดตั้งสมาคมวิชาชีพอย่างเป็นทางการ ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพนั้น ๆ อันเป็นผลมาจากการที่ได้รับการฝึกอบรมหรือการศึกษาตรงตามสาขาที่ประกอบวิชาชีพ นอกจากนี้ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องยึดมั่นอยู่กับกฎเกณฑ์ของการประกอบวิชาชีพ ปฏิบัติงานและให้บริการด้วยจิตสำนึกในวิชาชีพ ตลอดจนมีความเป็นอิสระในการประกอบวิชาชีพ อันเนื่องมาจากการที่ผู้ประกอบวิชาชีพมีความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพของตนในระดับสูง

ชุนตรา อธิธิธรรมวินิจ (2539, หน้า 4) ให้ความหมายวิชาชีพ (Profession) ว่าหมายถึงอาชีพที่ต้องมีความรู้พิเศษเฉพาะทาง และต้องผ่านเรื่งจากสถานศึกษาอย่างเต็มที่ หรือจบหลักสูตรในระยะเวลาที่กำหนด

กิริติ บุญเจือ (2538, หน้า 46) ให้ความหมายวิชาชีพ ว่าเป็นการทำงานที่มุ่งให้บริการยิ่งกว่าการหาเงิน แต่มิใช่ว่าจะไม่รับค่าตอบแทน เป็นการให้บริการเพื่อรับใช้สังคมเป็นประการสำคัญ และสมควรได้ค่าตอบแทนบ้างตามความเหมาะสม

กระทรวงศึกษาธิการ (2540 อ้างถึงใน สมานใจ ชันที่ท้าว, 2547) ได้ให้ความหมายของคำว่า วิชาชีพ ว่าหมายถึง อาชีพซึ่งจำเป็นต้องมีการเรียน โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาเป็นเวลาหลายปี จะต้องมีประมวลจริยธรรม (Code of Ethics) ยึดถือปฏิบัติประจำอาชีพนั้น ๆ ด้วย

สอ เสถบุตร (2521 อ้างถึงใน ชุนตรา อธิธิธรรมวินิจ, 2539, หน้า 4) ให้ความหมายวิชาชีพ ไว้ 3 ความหมาย ความหมายแรก หมายถึงอาชีพ (Occupation) เฉพาะอย่าง ซึ่งได้จากการศึกษาและฝึกประสบการณ์มาเป็นอย่างดี หรือฝึกประสบการณ์เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ดังเช่น นักกฎหมาย สถาปนิก แพทย์ นักบวช เป็นต้น ความหมายที่สอง เป็นการกระทำโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่หวังผลประโยชน์ส่วนตัวและกระทำด้วยใจรักหรือเต็มใจที่จะกระทำโดยไม่มีการบังคับ ส่วนความหมายที่สาม เป็นอาชีพที่เสียสละเพื่อส่วนรวม

คำว่า Profession ที่แปลว่า วิชาชีพ นี้ได้รับการแปลความหมายในพจนานุกรม Oxford Advanced Learner's Dictionary (1984 อ้างถึงใน วิทยา ชินวรรโณ, 2541, หน้า 1-2) ไว้ดังนี้ "Profession: Paid Occupation Especially One that Requires Advanced Education and Training" ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า "วิชาชีพ หมายถึงอาชีพที่ได้รับค่าตอบแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องเป็นอาชีพที่ต้องการการศึกษาฝึกอบรมในระดับสูง"

จากความหมายที่นักวิชาให้พอจะสรุปได้ว่า วิชาชีพ มี 2 ความหมาย ดังนี้

1. อาชีพที่มีการเรียน การฝึกอบรมและได้นำความรู้นั้นมาประกอบเป็นอาชีพ ซึ่งมีองค์กรในอาชีพนั้น ๆ เป็นองค์กรตรวจสอบได้

2. เป็นการเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นการกระทำโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่หวังผลประโยชน์ส่วนตัว และกระทำด้วยใจรักหรือเต็มใจที่จะกระทำโดยไม่มีการบังคับ

องค์ประกอบของวิชาชีพ

องค์ประกอบหรือลักษณะที่สำคัญของวิชาชีพ มีหลายองค์ประกอบ ซึ่งได้มีผู้กล่าวถึงไว้ ดังนี้

Ketefian (1985 อ้างถึงใน สมานใจ ขันทีท้าว, 2547) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของวิชาชีพไว้ว่า ควรจะต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. มีหน้าที่ให้บริการเฉพาะด้าน ผู้ให้บริการจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญอย่างแท้จริง

2. เป็นบริการที่มีความสำคัญและจำเป็นพื้นฐานต่อชีวิตมนุษย์

3. ผู้ให้บริการจะต้องเป็นผู้มีธรรมจรรยาสูง มีวิจรรณญาณและคุณธรรมเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจได้ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับบริการและสังคมโดยรวม ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพโดยุติบัตรจะต้องมีหน้าที่และรับผิดชอบต่อวิชาชีพ ดังต่อไปนี้

ให้บริการแก่สังคม โดยตระหนักถึงความรับผิดชอบตามที่ที่สนองความต้องการของสังคม ให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและมีใช้สิทธิ เกียรติ และศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพไปกระทำการอันมิชอบ

สนใจศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ และประสบการณ์เพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของการให้บริการ พร้อมทั้งมีการเผยแพร่ความรู้ในวิชาชีพนั้น ๆ ให้กว้างขวางก้าวหน้าทางวิชาการ และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

รักษารรยาวิชาชีพ และพัฒนาตนเองในด้านวุฒิภาวะและคุณธรรมเพื่อสร้างศรัทธาเป็นที่เชื่อถือให้เกิดแก่ตนเอง ผู้รับบริการและผู้ร่วมงานในอาชีพเดียวกัน

พิภพ วังเงิน (2545, หน้า 17) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบวิชาชีพโดยทั่วไปที่สำคัญ มี 4 ประการ

1. ความรู้ทางวิชาการชั้นสูง ความรู้ทางวิชาชีพมักเป็นวิชาเฉพาะทางชั้นสูง โดยมากเรียนกันถึงระดับปริญญา

2. จรรยาบรรณวิชาชีพ คือ อุดมคติอันเป็นหลักปฏิบัติแห่งวิชาชีพ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญต้องรับผิดชอบมากกว่าอื่นใด ต้องมาก่อนประโยชน์ส่วนตน

3. การฝึกอบรมและคัดเลือกเข้าสู่วิชาชีพ คือการฝึกหัดอบรมและเรียนรู้ทางวิชาชีพ ตลอดจนมีการคัดเลือกและยอมรับเข้าสู่วิชาชีพ

4. สมาคมวิชาชีพ แต่ละวิชาชีพจะมีสมาคมวิชาชีพของตน เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบ ในวิชาชีพต่อสังคม และเพื่อควบคุมมาตรฐานวิชาชีพ

Stinnett (1984, p. 95 อ้างถึงใน สมเกียรติ เรือนประภัสร์ และคณะ, 2540, หน้า 48-49) ได้กำหนดลักษณะของวิชาชีพโดยกำหนดไว้ดังนี้ 1. วิชาชีพนั้นรวมถึงกิจกรรมทั้งหลายที่ จำเป็นต้องใช้สติปัญญา 2. วิชาชีพต้องมีความรู้โดยเฉพาะ 3. วิชาชีพต้องมีการเตรียมการทางอาชีพ 4. วิชาชีพต้องมีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอเพื่อความก้าวหน้า 5. วิชาชีพเป็นอาชีพตลอด ชีวิตและเป็นสมาชิกที่ถาวรตลอดไป 6. วิชาชีพสร้างมาตรฐานใน 7. วิชาชีพเป็นงานบริการที่ได้รับ การยกย่องเหนือบุคคลทั่วไปจะพึงได้รับ 8. วิชาชีพจะต้องมีความสัมพันธ์แนบแน่นเป็นองค์กรแห่ง วิชาชีพ

วิจิตร ศรีสอาน (2533 อ้างถึงใน สมานใจ ชันท์ท้าว, 2547) ได้ให้คำอธิบายลักษณะของ วิชาชีพที่ถือว่าเป็นอาชีพชั้นสูงนั้นว่าจะต้องมีลักษณะ 6 ประการ 1. อาชีพนั้นจะต้องมีบริการให้แก่ สังคมโดยไม่ค้าชื้อกับสาขาวิชา 2. อาชีพนั้นจะต้องมีความเป็นอิสระในการดำเนินการ ที่เกี่ยวกับวิชาชีพ 3. อาชีพนั้นต้องให้บริการแก่สังคม โดยใช้วิธีการแห่ง 4. ผู้ให้บริการหรือสมาชิก ของวิชาชีพชั้นสูงจะต้องได้รับการศึกษาในระดับสูง 5. ผู้ที่ใช้วิชาชีพชั้นสูงจะต้องประพฤติดี คือ ต้องมีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ 6. ต้องมีสถาบันอาชีพเป็นแหล่งกลางที่จะสร้างสรรค์จร โลงความ มั่นคงแห่งอาชีพของ

ชญุตรา อธิธิธรรมวินิจ (2539, หน้า 6) กล่าวถึง วิชาชีพว่า หมายถึง บริการของอาชีพใน ระดับสถาบันของสังคม ซึ่งมีลักษณะองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. มีหน้าที่ให้บริการเฉพาะด้าน ผู้ให้บริการจะต้องมีความรู้ความชำนาญอย่างแท้จริง โดยการฝึกปฏิบัติ

2. เป็นบริการที่มีความสำคัญ และจำเป็นพื้นฐานต่อชีวิตมนุษย์

3. ผู้ให้บริการจะต้องเป็นผู้มีจรรยาบรรณสูง มีวิจารณ์ญาณ และคุณธรรมเป็นที่เชื่อถือ ไว้วางใจได้ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับบริการและสังคม โดยรวม ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพโดยวุฒิบัตร์จะต้องรับผิดชอบต่อวิชาชีพของตนดังต่อไปนี้

ให้บริการแก่สังคม โดยตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่จะต้องร่วมมือให้บริการ แก่สังคม หรือสนองความต้องการของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเกียรติและศักดิ์แห่งวิชาชีพ

สนใจศึกษา ค้นคว้าหาความรู้และประสบการณ์เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการ พร้อมทั้งเผยแพร่ความรู้ ข่าวสารต่าง ๆ ทางวิชาการเพื่อสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการแก่วิชาชีพ

รักษาจริยวิชาชีพ และพัฒนาตนเองในด้านวุฒิภาวะและคุณธรรม เพื่อสร้างศรัทธา ความเชื่อถือให้เกิดขึ้นในตัวผู้ประกอบวิชาชีพและในบริการวิชาชีพ

ประยูทธ ปยุตโต (2529, หน้า 55) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบวิชาชีพไว้ 4 ประการ คือ

1. มีวิชาความรู้
2. มีจรรยาบรรณ
3. มีการคัดเลือก คัดสรรคนที่จะเข้ามาในวิชาชีพ และมีการฝึกอบรม
4. มีสมาคมวิชาชีพคอยควบคุมกำกับดูแล สมาคมวิชาชีพเป็นการกำเนิดของจรรยา

วิชาชีพ

โดยสรุป จากลักษณะและองค์ประกอบของวิชาชีพแล้ว งานอาสาศัมภ์ที่เกี่ยวกับงาน ด้านสังคมสงเคราะห์เป็นแขนงหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นอาชีพที่เสียสละ เพื่อส่วนรวม เป็นการกระทำโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่หวังผลประโยชน์ ส่วนตัวและกระทำด้วยใจรักหรือเต็มใจที่จะกระทำโดยไม่มีการบังคับ โดยองค์ประกอบของ วิชาชีพ นั้นประการแรก มีศึกษาการอบรม ประการที่สอง มีจรรยาบรรณวิชาชีพ และสมาคมวิชาชีพ

ฉะนั้น เพื่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของวิชาชีพอย่างแท้จริง จึงควรที่จะได้ศึกษา ให้ครอบคลุมถึงจริยธรรมวิชาชีพด้วย

โครงสร้างของจริยธรรม ที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้กำหนดโครงสร้าง ของคุณลักษณะของจริยธรรมไว้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพันด้วยความพากเพียร และความละเอียดรอบคอบ ขอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น
2. ความซื่อสัตย์ คือ การประพฤติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น
3. ความมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการใช้ปัญญาในการประพฤติ ปฏิบัติ รู้จักไตร่ตรองพิสูจน์ให้ประจักษ์ ไม่หลงงมงาย มีความยับยั้งชั่งใจ โดยไม่ผูกพันกับอารมณ์ และความยึดมั่นของตนเองที่มีอยู่เดิมซึ่งอาจผิดได้
4. ความกตัญญูกตเวที หมายถึง ความรู้สึกรักในอุปการคุณ หรือบุญคุณที่ผู้อื่น หรือสิ่งอื่นมีต่อเรา
5. ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมความประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง และเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ขอบบังคับ ข้อตกลง กฎหมาย และศีลธรรม

6. ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว การให้แก่บุคคลที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังสติปัญญา รวมทั้งการรู้จักสละทิ้งอารมณ์ร้ายในตนเองด้วย

7. การประหยัด การใช้สิ่งทั้งหลายพอเหมาะพอควร ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ไม่ยอมให้มีส่วนเกินมากนัก รวมทั้งการรู้จักระมัดระวัง รู้จักยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบและขอบเขตที่พอเหมาะพองาม

8. ความอุตสาหะ คือ ความพยายามอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดความสำเร็จในงาน

9. ความสามัคคี คือความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความพร้อมเพรียง ร่วมมือกันกระทำกิจการให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

10. ความเมตตา กรุณา เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาจะให้ผู้อื่นมีสุข กรุณา หมายถึง ความสงสาร คือจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

11. ความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความเป็นจริง และเหตุผล ไม่มีความลำเอียง

ในอดีต จริยธรรมในวิชาชีพยังไม่มีเป็นข้อกำหนดแน่ชัด เพราะสังคมไทยยังเป็นสังคมแคบ ๆ เป็นสังคมปิด การประกอบอาชีพ จะเป็นลักษณะพอกิน พอใช้ในครัวเรือน ถ้ามีส่วนเกินก็ซื้อขายกันในกลุ่มคนบริเวณเดียวกัน ทำงานเพื่อบริการแก่บุคคลที่รู้จักกัน มีประเพณีเดียวกันมีสังคมเดียวกัน จึงมีความเกรงใจกันอยู่ มีมาตรการควบคุมกันและกัน ผู้ประกอบอาชีพไม่กล้าฝ่าฝืน เพราะถ้าเสียจรรยาบรรณจะเป็นที่รังเกียจเหยียดหยามของคนในสังคมนั้น ๆ และด้วยสมัยก่อนนั้น การย้ายถิ่นฐานไม่ง่ายเหมือนปัจจุบันนี้ แต่ในปัจจุบันเป็นสังคมเปิด มีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กันทั่วไป มีการย้ายถิ่นฐานกันง่ายขึ้น มีความหลากหลายของคนในสังคมมากขึ้น ซึ่งอาจไม่เคยรู้จักกันมาก่อน แต่ต้องมาอยู่รวมกัน มาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกัน จึงทำให้ไม่มีความเกรงใจกันเหมือนเมื่อก่อน นำมาสู่การเอาใจเปรียบกัน ในสังคม มีความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว มากกว่าส่วนรวม ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมไทย

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้มีการเรียกร้องข้อกำหนดกฎเกณฑ์ การดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมอย่างมีวิถีทางอันถูกต้องและเหมาะสมตามประเพณี วัฒนธรรมทางสังคม โดยคำนึงถึงหลักทางจริยธรรม ซึ่งนำไปสู่หลักจริยธรรมของอาชีพต่าง ๆ ในปัจจุบัน และเนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่นับถือพุทธศาสนาสืบต่อกันมาอย่างช้านาน จึงมีส่วนสำคัญในการกำหนดค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิตของคนในสังคม ดังนั้นจึงมีหลักธรรมเกี่ยวข้องกับวิชาชีพดังนี้ (พิภพ วังเงิน, 2545, หน้า 19)

ธรรม เป็นเครื่องรักษาความประพฤติ

วิชา คือ ความรู้ที่ทำให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนฉลาด สามารถประกอบกิจการงาน ประคองเป็น เครื่องมืออันสำคัญสำหรับประกอบกิจการต่าง ๆ

ดังนั้น ธรรมจึงเกี่ยวเนื่องกับวิชา คือคอยรักษาผู้มีความรู้ ให้ใช้วิชาความรู้ในทางที่ เกี่ยวตรงต่อประ โยชน์และประสงค์ของบุคคล

จริยธรรมวิชาชีพ

คำว่า จริยธรรมวิชาชีพ มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

พิภพ วังเงิน (2545, หน้า 18) ให้ความหมายจริยธรรมวิชาชีพ (Professional Ethics) เป็น การประพฤติปฏิบัติชอบของผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกรรมการแรงงาน ผู้ขายบริการ ไปถึงเจ้าของกิจการ ผู้บริหารระดับสูง มีหลักพึงควรกระทำกันให้เป็นที่ปรารถนาของกันและกัน เน้นเสถียรภาพส่วนตน และมารยาทในสังคมอันพึงควรปฏิบัติแก่ผู้เกี่ยวข้องกับอาชีพการงาน ของตน

วริยา ชินวรร โณ (2541, หน้า 7) ได้กล่าวสรุป จริยธรรมวิชาชีพ ไว้ว่า จริยธรรมคือ หลักการที่มนุษย์ในสังคมควรยึดถือปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมนั่นเอง และเมื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ หรือเรียกง่าย ๆ ว่าการทำงาน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญที่สุด อย่างหนึ่งของมนุษย์ ก็ย่อมหมายความว่า มนุษย์ย่อมจะต้องมีจริยธรรมในการทำงานหรือประกอบ วิชาชีพ เพราะในการทำงาน มนุษย์ย่อมต้องมีสังคมซึ่งประกอบด้วยคนหลายคน เนื่องจากในวงการ ของการทำงานนั้น การทำงานคนเดียวย่อมเป็นไปได้ยาก ดังนั้นจึงสมควรมีการวางกรอบให้มนุษย์ ประพฤติปฏิบัติเพื่อการทำงานร่วมกันอย่างสงบสุข

ความสำคัญของจริยธรรมในวิชาชีพ

ในสังคมมนุษย์ กฎทางศีลธรรม และกฎหมาย เป็นแนวทางของการกระทำในขอบเขตที่ ถูกต้องและเป็นธรรมในสังคม ซึ่งมีความศักดิ์สิทธิ์ไม่เพียงพอที่ให้คุณคนได้กระทำตาม ทั้งนี้ เพราะกฎทางศีลธรรมเป็นมาตรการแนะนำที่ถือกัน โดยสมัครใจตามขีดขั้นแห่งความศรัทธาของ แต่ละบุคคล มีอำนาจบังคับเพียงระดับ “ควร” ไม่ใช่มาตรการบังคับให้ “ต้อง” ยึดถือปฏิบัติสำหรับ ผู้ประกอบอาชีพทั้งหลายให้กระทำถูกต้องและเป็นธรรมต่อสังคมได้ ส่วนกฎหมายซึ่งมีอำนาจ บังคับในระดับ “ต้อง” นั้นเป็นเพียงมาตรการบังคับภายนอก ไม่มีผลต่อจิตใจของผู้ประกอบอาชีพ ซึ่งพยายามหาทางหลบเลี่ยงกฎหมายทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้สภาพเศรษฐกิจและ สังคมปัจจุบันมีส่วนผลักดันให้มนุษย์ต้องดิ้นรนแย่งกันทำมาหากิน มุ่งสนใจแต่ความเจริญทางวัตถุ ทอดทิ้งความเจริญทางจิตใจ ละเลยความถูกต้องทางศีลธรรมและกฎหมาย สนใจแต่ประโยชน์ ส่วนตัว ไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และมุ่งสนใจสิทธิเสรีภาพส่วนตนมากกว่าหน้าที่ที่จะพึง

กระทำเพื่อส่วนรวม นำไปสู่การเอาดีเอาเปรียบกันในระหว่างผู้คนในสังคม ผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ สามารถเอาเปรียบผู้บริโภคโดยอาศัยช่องโหว่ของกฎหมาย อันจะนำมาสู่ความเดือดร้อนของผู้บริโภคในสังคมได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขสถานการณ์จึงมีการกำหนดให้การประกอบอาชีพต้องใช้หลักวิชาการเพื่อสวัสดิภาพของประชาชนอย่างมีจรรยาวิชาชีพกำหนดไว้เป็นจรรยาบรรณให้ผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ ยึดถือเป็นหลักในการประกอบจริยธรรมวิชาชีพ แม้จะมีสภาพบังคับในระดับ “พึงกระทำ แต่ก็มีผลผูกมัดทางใจแก่ผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ โดยมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และแห่งผู้ประกอบวิชาชีพเป็นประกัน และด้วยศรัทธาที่เกิดขึ้นในจิตใจอันจะเป็นผลให้ผู้ประกอบอาชีพนั้นกระทำในสิ่งที่ถูกที่ควรตามหลักวิชาการอันจะเป็นผลดีต่อสังคมและมุ่งหวังในการบริการสังคม เพื่อจะให้จรรยาบรรณวิชาชีพในแต่ละสาขามีผลบังคับศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น วงการวิชาชีพต่าง ๆ จึงได้ตั้งองค์กรขึ้นควบคุมจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ ในลักษณะของสมาคม หรือองค์กร เช่น แพทยสภา คณบดีสภา สมาคมนักหนังสือพิมพ์ สมาคมบรรณารักษารณภัย เป็นต้น

จากที่กล่าวมาแล้ว ทำให้เห็นความสำคัญของจริยธรรมวิชาชีพว่าเป็นเสมือนหลักปฏิบัติให้กับผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้ยึดถือเป็นหลักประกันได้ว่า บุคคลที่ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ จะนำความเป็นธรรมมาสู่สังคมช่วยส่งเสริมและพัฒนาสังคมไปในทางที่ดี อีกทั้งจะทำให้ผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ มีจิตสำนึกที่จะรักษาศักดิ์ศรีเกียรติยศในวิชาชีพของตนเพื่อให้ประชาชนเกิดการยอมรับ เชื่อถือยกย่องในวิชาชีพเหล่านั้น

ในประเด็นอาสาศึกษาธรรมนั้น เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสังคมสงเคราะห์อย่างหนึ่ง ซึ่งงานด้านสังคมสงเคราะห์นั้นนี้มีผู้กล่าวไว้ว่า

นักปฏิบัติงานทั้งหลายเริ่มมีแนวคิดว่า งานการกุศลควรกระทำเป็นระบบระเบียบ โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นหลักในการปฏิบัติงาน จึงเกิดการค้นคว้า พัฒนา ปรับปรุงการให้ความช่วยเหลือหลายครั้ง และกลายเป็นวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ขึ้น (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2534)

เมื่องานด้านสังคมสงเคราะห์ได้จัดเป็นวิชาชีพ อย่างหนึ่ง งานของอาสาศึกษาธรรมด้านสังคมสงเคราะห์เป็นงานด้านสังคมสงเคราะห์ด้วย ซึ่ง Joseph (1976 อ้างถึงใน สมชาย กาญจนชุก และ สันต์ ใจยอดศิลป์, 2544) ได้สรุปประเด็นในการพิจารณาความเป็นวิชาชีพไว้ดังนี้

1. จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เป็นระบบพิสูจน์ได้ และจะต้องมีการศึกษาอบรม
2. จะต้องสร้างทัศนคติการทดลอง โดยใช้ข้อมูลข่าวสาร และจะต้องมีการค้นคว้าหาความคิดใหม่ ๆ
3. จะต้องเป็นการบริการผู้อื่น และมักจะสร้างจรรยาบรรณ (Code of Ethics) ซึ่งกำหนดไม่ให้มุ่งหวังสิ่งตอบแทนเป็นตัวเงินเพื่อเป็นแรงจูงใจอย่างเดียว

4. การเข้าสู่วิชาชีพ มีข้อจำกัดในเรื่องมาตรฐาน ซึ่งสมาคมกำหนด และสมาชิกที่มีการฝึกอบรม และทัศนคติอย่างเดียวกันต้องยอมรับ

แนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย

ความหมายของอาสาสมัคร

คำว่า อาสาสมัคร มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านดังนี้

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2534, หน้า 6) หมายถึง ผู้มีศรัทธาจะทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ โดยคำนึงถึงเวลาว่าง ความสามารถ และความถนัดที่ตนเองมีอยู่

Darvil and Munday (1984, p. 2) หมายถึง บุคคลที่ทำงานด้านการให้บริการ โดยไม่มีค่าตอบแทน

สุรัสวดี หุ่นพยนต์ และภูมิธรรม เวชยชัย (2527, หน้า 1) สรุปว่า งานอาสาสมัคร คือ การทำงานด้วยความสมัครใจ และความเสียสละ โดยมีความประสงค์ที่จะทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ให้แก่ตนเอง

ประเวศ วัชลี (2533, หน้า 20) กล่าวว่า การทำงานของอาสาสมัครที่ยึดหลักธรรมะข้อสันโดษเป็นที่ตั้งยอมนำไปสู่ความสุขของอาสาสมัครเอง

บุญเจือ ถิ่นนคร (2521, หน้า 8-9) กล่าวว่า อาสาสมัคร ได้แก่

1. ไม่ใช่ผู้มีวิชาชีพในเรื่องนั้น โดยเฉพาะ
2. เป็นผู้ไม่ได้รับเงินเดือน ค่าจ้าง หรือเบี้ยเลี้ยงใด เป็นค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานนั้น

แต่อาจจะได้รับค่าพาหนะเดินทาง อาหารรับประทาน หรือค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียนเข้าร่วมประชุมอบรมต่าง ๆ

3. มีความรับผิดชอบแตกต่างออกไปจากเจ้าหน้าที่ประจำ กล่าวคือ ไม่ต้องร่วมรับผิดชอบในโปรแกรม และการจัดการใด ๆ ที่ฝ่ายบริหารได้ดำเนินไป เว้นแต่จะได้อำนาจไว้ในระเบียบข้อบังคับขององค์กรนั้น อาสาสมัครอาจให้บริการโดยตรงแก่ผู้ประสบภัยก็ได้ แต่มักจะอยู่ในขอบเขตที่จำกัดมาก แตกต่างกับผู้มีวิชาชีพโดยตรง ซึ่งสามารถที่จะให้บริการโดยตรงได้กว้างขวางกว่า

4. การแสดงตัวว่ามีความผูกพันต่อองค์กรหรือชุมชนต่างจากเจ้าหน้าที่ประจำที่ จากความหมายของอาสาสมัครที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น พอสรุปได้ว่า อาสาสมัคร หมายถึง บุคคลที่ทำงานด้านบริการ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มีความตั้งใจจริง มีความห่วงใยในเพื่อนมนุษย์ ซึ่งกล่าวได้ว่าอาสาสมัครไม่ได้มีลักษณะเป็นวิชาชีพ เพราะจากลักษณะและองค์ประกอบของวิชาชีพนั้น อาสาสมัครยังขาดองค์ประกอบที่สำคัญ คือ กฎหมายรองรับความเป็นวิชาชีพ และงานอาสาสมัคร

เป็นงานที่ไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนอะไร ไม่ใช่ผู้มีวิชาชีพในเรื่องนั้น โดยเฉพาะ อาสาสมัครให้บริการ โดยตรงแต่อยู่ในขอบเขตจำกัดซึ่งต่างกับผู้มีวิชาชีพโดยตรงซึ่งสามารถให้บริการโดยตรงได้มากกว่า พร้อมทั้งไม่มีหน่วยใดมาดูแลพฤติกรรมของอาสาสมัครโดยตรง นอกจากสมาคมหรือองค์กรด้วยกันเองเป็นผู้คอยดูแล ซึ่งไม่มีอำนาจในการบังคับได้เต็มที่ อย่างไรก็ตาม สมาคม ชมรม องค์กร จะมีบทบาทในการถ่ายทอดจริยธรรมให้แก่อาสาสมัครในองค์กรนั้น ๆ

ประเภทของอาสาสมัคร

ในหนังสือพิธีเปิดงานปีอาสาสมัครสากลและ การประชุมอาสาสมัครทั่วประเทศ พ.ศ. 2544 จัดทำโดย คณะกรรมการจัดงานปีอาสาสมัครสากลในคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคม แห่งประเทศไทย กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการ ได้จัดประเภทของ อาสาสมัครทั้งภาครัฐและเอกชน ดังนี้ (คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า 1)

ภาคราชการ

1. อาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (อปม.) มีหน้าที่ เผยแพร่ข้อมูล
2. อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกลาง (อปพร.) มีหน้าที่ ช่วยเหลือภัยฝ่ายพลเรือน
3. สมาชิกไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) มีหน้าที่ ตรวจสอบความปลอดภัยในชุมชน พัฒนาท้องถิ่นของตน
4. อาสาพัฒนาชนบท (อสพ.) อาสาพัฒนาชุมชน (ผู้นำอช อช) มีหน้าที่ พัฒนาเด็ก สตรี อาชีพ องค์กรประชาชน ผู้นำท้องถิ่นในหมู่บ้าน
5. อาสาสมัครคุมประพฤติ มีหน้าที่ ติดตาม เยี่ยมเยียนให้คำแนะนำ สงเคราะห์ ช่วยเหลือ คุมประพฤติ
6. อาสาสมัครคุมประพฤติ มีหน้าที่ ปฏิบัติงานด้านข้อมูลเพื่อใช้ในการสืบเสาะและพินิจ ติดตามช่วยเหลือผู้ต้องหาให้กลับคืนสู่ชุมชนได้
7. อาสาสมัครจัดหางาน มีหน้าที่ ส่งเสริมการมีงานทำทั้งในประเทศและต่างประเทศ งานป้องกันการหลอกลวง งานจัดทำเผยแพร่ข่าวตลาดแรงงาน
8. อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ มีหน้าที่ รณรงค์หาทุนสนับสนุน เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลบริการสังคมช่วยเหลืองานสถานสงเคราะห์และงานสาธารณภัย
9. อาสาอูวกาชาด มีหน้าที่ สนับสนุนการจัดกิจกรรมอูวกาชาด ช่วยเหลืองานองค์กร พัฒนาเอกชน
10. สมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรม มีหน้าที่ รับทราบหลักการการป้องกันอาชญากรรม แจ้ง เบาะแสการกระทำความผิด

11. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีหน้าที่ พัฒนาสาธารณสุขหมู่บ้าน
เผยแพร่วามรู้ ข้อมูลสาธารณสุข

12. อาสาสมัครสาธารณสุข โครงการสาธารณสุขมูลฐาน มีหน้าที่ พัฒนางานสาธารณสุข
หมู่บ้าน เผยแพร่วามรู้ ข้อมูลสาธารณสุข

13. อาสาสมัครสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ รณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

14. อาสาสมัครสังเกตการณ์การเลือกตั้ง มีหน้าที่ ดูแลความเรียบร้อยและจดบันทึก
เหตุการณ์การเลือกตั้ง อาสาสมัครรับแจ้งเหตุการณ์เลือกตั้ง มีหน้าที่ สังเกตการณ์การเลือกตั้ง
รับแจ้งเหตุ และตรวจสอบค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง

15. บัณฑิตอาสาสมัครร่วมพัฒนาชนบท มีหน้าที่ ศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติงานร่วมกับ
ชุมชน

16. อาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรประมง มีหน้าที่ อนุรักษ์ทรัพยากรประมง

17. อาสาสมัครพลศึกษาพัฒนากีฬา มีหน้าที่ ช่วยงานกีฬาและพลศึกษา

ภาคเอกชน

1. อาสาภาคอาสาเพื่อเพื่อนยามยาก มีหน้าที่งานบรรเทาสาธารณภัยให้ความรู้ด้าน
สุขอนามัยช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยน้ำท่วม

2. อาสาสมัครสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย แยกเป็นอาสา ดังนี้

เยาวชนอาสาสมัคร มีหน้าที่ออกค่ายทำกิจกรรมร่วมกัน อาสาสมัครผู้นำชุมชน มีหน้าที่
ดูแลการดำเนินงานต่าง ๆ ในหมู่บ้าน อาสาสมัครผู้นำองค์กร มีหน้าที่เป็นผู้นำในการประสานงาน
ขององค์กร อาสาสมัครสงเคราะห์และบริการ มีหน้าที่ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสภาสังคมสงเคราะห์

3. อาสาสมัครป้องกันยาเสพติด อาสาสมัครติดตามผลผู้ติดยาเสพติด มีหน้าที่ รณรงค์
ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ติดตามดูแลผู้ติดยาเสพติด

4. อาสาสมัครสภาสตรีแห่งชาติมีหน้าที่ส่งเสริมการศึกษา แรงงาน สุขภาพ
สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

5. อาสาสมัครให้บริการงานวางแผนครอบครัวผู้มีรายได้น้อย มีหน้าที่เผยแพร่นโยบาย
การวางแผนครอบครัว

6. อาสาสมัครวางแผนครอบครัว มีหน้าที่เผยแพร่นโยบายการวางแผนครอบครัว

7. อาสาสมัครสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย มีหน้าที่ช่วยเหลือสงเคราะห์
ผู้ประสบภัย

8. หน่วยแพทย์อาสา (พอ.สว.) มีหน้าที่ให้การรักษาพยาบาลงานหน่วยแพทย์เคลื่อนที่

9. อาสาสมัครองค์กรพัฒนาเอกชน มีหน้าที่ ปฏิบัติงานช่วยเหลือองค์กรพัฒนาเอกชน

10. อาสาสมัครคุ้มครองสิทธิเด็ก มีหน้าที่ช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ
  11. อาสาสมัครมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อน มีหน้าที่ช่วยเหลือบุคคลปัญญาอ่อน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์
  12. อาสาสมัคร อาสาจรรยา อาสาญาติ อาสาประชาสัมพันธ์ อาสาหน่วยแพทย์ มีหน้าที่สนับสนุนกิจกรรมปอดเด็กตั้งช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ
  13. อาสาสมัครญาติ มีหน้าที่ช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและบรรเทาสาธารณภัย
  14. อาสาสมัครวิชาชีพ มีหน้าที่ถ่ายทอดสื่อ แนะนำให้คำปรึกษา ช่วยปฏิบัติการแก่กลุ่ม
  15. ส่งเสริมอาชีพธุรกิจชุมชนมีสมาชิกร่วมด้วยช่วยกันมีหน้าที่ช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคม
  16. อาสาสมัคร โครงการสายสัมพันธ์มีหน้าที่ช่วยเหลือเกี่ยวกับเด็ก เช่น เยี่ยมบ้าน เป็นเพื่อน เป็นที่ปรึกษา
  17. สมาชิกวิทยุสื่อสาร มีหน้าที่ประสานรับแจ้งเหตุต่าง ๆ ช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ เป็นศูนย์กลางเผยแพร่ข่าว แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นระหว่างกัน
  18. อาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย มีหน้าที่บรรเทาสาธารณภัย อาทิ ดับเพลิง แก๊สระเบิด ฯลฯ
  19. อาสาสมัครคุ้มครองสิทธิเด็ก มีหน้าที่ป้องกันช่วยเหลือการถูกเอาเปรียบและละเมิดสิทธิเด็ก
  20. อาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์ มีหน้าที่บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม องค์กรระหว่างประเทศ
- อาสาสมัครสหประชาชาติ มีหน้าที่ ช่วยงานสหประชาชาติในประเทศต่าง ๆ ในประเด็นของอาสาสมัครที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสังคมสงเคราะห์นั้น อาสาสมัครผู้ทำงานเกี่ยวกับการบรรเทาสาธารณภัยหรืองานญาติต่าง ๆ ซึ่งอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยนั้น ได้มีการจัดตั้งเป็นสมาคมและเพื่อที่จะให้เข้าใจงานด้านนี้มากขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (สมาคมอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย, 2546)
- สมาคมอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย
- สมาคมอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยแห่งประเทศไทย ได้ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 โดยมี พันเอกพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรณ์มงคลการ เป็นนายกสมาคมคนแรก ปัจจุบัน พล.ต.ต. ม.ร.ว. เจตจันทร์ ประวิตร เป็นนายกสมาคม
- อาสาสมัคร หมายถึง สมัครใจที่จะอาสาสมัครเข้ามารับใช้ โดยไม่ได้มีการจ้างวานแต่ประการใด สิ่งใดที่เราทำด้วยความพึงพอใจ ทำด้วยแรงศรัทธาไม่ได้มีการบังคับขู่เข็ญ แรงศรัทธา

เป็นเรื่องสำคัญ พวกเรามีแนวความคิดร่วมกันอยู่อย่างหนึ่งคือ ต้องการช่วยเหลือพี่น้องร่วมชาติในการรักษาชีวิตและทรัพย์สินประชาชน

บรรเทา หมายถึง ทูเถา ทำให้ทูเถา ผ่อนคลาย สงบ เช่น บรรเทาทุกข์ อาสาสมัครมีข้อยึดถือในใจอยู่อย่างหนึ่งว่า ความทุกข์ของท่าน คือความทุกข์ของเรา

ส่วนวัตถุประสงค์ตามหลักการของแต่ละหน่วยมีดังนี้

1. เพื่อช่วยลดภาระรัฐบาลในการช่วยชีวิต ป้องกันควบคุมบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้น
2. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมความสัมพันธ์การประสานงาน การร่วมกิจกรรมบรรเทา

สาธารณภัย

3. เพื่อส่งเสริมความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ เกี่ยวกับการป้องกันระงับอัคคีภัยให้กับประชาชนในท้องถิ่นใกล้เคียง

4. เพื่อเทิดทูนดำรงไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

5. ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

สมาคมอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยมีคำปฏิญาณตน ดังนี้

1. ข้าพเจ้าพร้อมที่จะเสียสละ ชีวิตเลือดเนื้อเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ประเทศชาติ และราชบัลลังก์

2. ข้าพเจ้ามุ่งกระทำแต่ความดี ละความชั่ว เพื่อเกียรติอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย

3. ข้าพเจ้าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมานะ อุตสาหะ ซื่อสัตย์ สุจริต โดยมีหวังสิ่งตอบแทน

ใด ๆ

หลักจริยธรรมวิชาชีพอาสาสมัครกู้ภัย

หลักการของสมาคมบรรเทาสาธารณภัยนั้น เป็นแนวทางในการศึกษา หรือเป็นวิเคราะห์มูลนิธิร่วมกตัญญู ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย เพื่อเป็นแนวทางในการหาหลักจริยธรรมของมูลนิธิร่วมกตัญญูที่เกี่ยวข้องกับหน่วยกู้ภัย และเพื่อให้เห็นหลักจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยนั้น จึงได้รวบรวมหลักจริยธรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศมานำเสนอ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักจริยธรรมในประเทศไทย

หลักจริยธรรมในหลักสูตรการปฐมพยาบาลขั้นพื้นฐานสำหรับเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร

กฎหมายและจริยธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญมากในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร

หลักจริยธรรมในหลักสูตรจะเป็นบทเรียนที่จะเป็นแนวทางสำหรับตอบคำถามแก่ผู้เรียนว่า สิ่งใด

ควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ หรือสิ่งใดทำไม่ได้ เพื่อจะได้ตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเมื่อประสบปัญหาทางด้านกฎหมายและจริยธรรม (แท้จริง ศิริพานิช และนางนุช ดันติธรรม, 2542, หน้า 41)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ตระหนักถึงความจำเป็นและประโยชน์ของกฎหมายและจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

ให้การดูแลรักษาพยาบาลผู้ป่วยโดยคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Human Worth) ความรับผิดชอบด้านจริยธรรม

1. ให้ถือความจำเป็นของผู้ป่วยทั้งด้านจิตใจและร่างกายเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก
2. ฝึกความชำนาญให้มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน
3. ฝึกหาความรู้ต่อเนื่องเพิ่มเติมและทบทวนความรู้เดิมอยู่เรื่อย ๆ
4. ทบทวนผลการปฏิบัติงานของตน และหาทางพัฒนาการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นในทุกด้าน ๆ

เช่น ระยะเวลาในการออกปฏิบัติงาน ผลการรักษาผู้ป่วย การสื่อสาร

5. มีความซื่อสัตย์ต่อการรายงาน

หลักจริยธรรมวิชาชีพในกลุ่มมือเวชกรฉุกเฉินระดับพื้นฐาน

เวชกฉุกเฉินในฐานะผู้ช่วยของแพทย์ ต้องเข้าใจและยึดมั่นในหลักจริยธรรมวิชาชีพ

ดังนี้ (สมชาย กาญจนสุด และสันต์ ใจยอดศิลป์, 2544, หน้า 69-70)

1. มีเมตตาธรรม
2. ไม่ละเลยในการใช้วิชาชีพช่วยเหลือผู้ป่วยทุกครั้งที่มีโอกาส
3. ช่วยเหลือผู้ป่วยโดยไม่แบ่งแยกเพศ ผิวพรรณ เชื้อชาติ ศาสนา อายุ หรือความเชื่อทาง

การเมือง

4. แจ้งให้ผู้ป่วยทราบประโยชน์ ความเสี่ยงและทางเลือกในการรักษาทุกครั้งก่อนการ

รักษา

5. ไม่รับเงินหรือสิ่งตอบแทนจากการส่งผู้ป่วยไปรักษากับผู้ใดหรือที่ใด
6. ไม่กีดกันผู้ป่วย เมื่อผู้ป่วยประสงค์จะไปรับการรักษาที่ผู้ใด หรือที่อื่นใด
7. ไม่อาศัยเกียรติและศักดิ์ศรีของนักวิชาชีพ ไปแสวงหาประโยชน์จากผู้ป่วยหรือ

ครอบครัว (เช่น ยืมเงิน ตื่นขายประกัน สร้างสัมพันธไมตรีเชิงคู่สาว ฯลฯ)

8. ไม่พุดจาพดดมให้ร้ายผู้ประกอบอาชีพเดียวกัน
9. ไม่โฆษณาอวดอ้างสรรพคุณในการประกอบวิชาชีพของตน
10. ไม่ทำการรักษาผิดแผกไปจากหลักวิชาชีพของตน
11. ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมอันดีและเคารพกฎหมาย

จรรยาบรรณของอาสาสมัคร

สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยฯ ได้กำหนดจรรยาบรรณของอาสาสมัคร สภาสังคมสงเคราะห์ฯ ไว้ดังนี้ (แท้จริง สิริพานิช และนงนุช ดันติธรรม, 2542)

1. ปฏิบัติตามคุณธรรม 4 ประการ ตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้แก่ การรักษาความลับ (สัจจะ) การรู้จักข่มใจตนเอง (ทมะ) การอดทน (ขันติ) และการเสียสละ (จาคะ)

2. ปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการทำงานด้านนี้ “สิ่งสำคัญที่สุดที่ทุกคนจะต้องมีอยู่เสมอไปในการทำงาน คือความกระตือรือร้น ความบริสุทธิ์ใจ และอุทิศตน”

3. มีพรหมวิหารธรรม คือ เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาจะให้เป็นสุข กรุณา ความสงสาร จะช่วยให้พ้นทุกข์ มุทิตา ความยินดีในเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุข และอุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง

4. มีสังคหวัตถุ 4 คือ ทานการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปิยะวาจา การกล่าววาจาอ่อนหวาน อุตตจริยา การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และสมานัตตา การวางตนให้เหมาะสม

5. มีอิทธิบาท 4 ในการทำงาน คือ ฉันทะรักงาน วิริยะสู้งาน จิตตะใส่ใจในงาน และวิมังสา ทำงานด้วยปัญญา

2. หลักจริยธรรมต่างประเทศ

หลักจริยธรรมของเจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉิน (EMT Code of Ethics)

(Gillespie, 2000 อ้างถึงใน สมานใจ ชั้นที่ห้า, 2547)

1. ภาระหน้าที่สำคัญของเจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉิน คือการรักษาชีวิต การบรรเทาความเจ็บปวด กระตุ้นให้แข็งแรง ไม่ทำให้เกิดความเสียหาย ตลอดจนสนับสนุนการพยาบาลฉุกเฉินที่มีคุณภาพและเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกัน

2. เจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉินให้บริการบนพื้นฐานความต้องการของมนุษย์ ให้ความสำคัญต่อมนุษย์โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีของมนุษย์เป็นสำคัญ ทั้งนี้โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติ เผ่าพันธุ์ วรรณะ สีผิว หรือสถานภาพของมนุษย์

3. เจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉิน ไม่ใช่ความรู้และทักษะในวิชาชีพของตนในกิจการใด ๆ ที่จะเป็นอันตรายต่อสวัสดิภาพของสาธารณชน

4. เจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉิน เคารพ สงวนข้อมูลที่ได้รับการปฏิบัติงานในวิชาชีพ เป็นความลับ ยกเว้นว่ากฎหมายจะบังคับให้เปิดเผยข้อมูลเหล่านั้น

5. ในฐานะพลเมือง เจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉิน เข้าใจและสนับสนุนกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพลเมือง ในฐานะผู้เชี่ยวชาญภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉิน ไม่เคยจบสิ้น

ในการทำงานกับประชาชน และผู้ปฏิบัติงานด้านการแพทย์ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมมาตรฐานระดับสูงของการแพทย์ฉุกเฉินสำหรับประชาชนทั้งหมด

6. เจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉินจะต้องสร้างไว้ซึ่งความสามารถของผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพ และแสดงความสนใจในความสามารถของสมาชิกอื่นของหน่วยบริการฉุกเฉิน

7. เจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉินต้องแสดงความรับผิดชอบในการอธิบาย และสนับสนุนมาตรฐานของการปฏิบัติและการศึกษาวิชาชีพ

8. เจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉินแสดงความรับผิดชอบในการกระทำและการตัดสินใจในวิชาชีพและธำรงรักษาไว้ซึ่งกฎหมายที่จะกระทบต่อการปฏิบัติงาน ทั้งในภาระหน้าที่ฉุกเฉินที่เป็นอิสระและไม่เป็นอิสระของเจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉิน มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและรักษากฎหมายซึ่งมีผลกระทบต่อปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉิน

9. เจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉินมีความรับผิดชอบที่จะต้องตระหนักและมีส่วนร่วมในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายซึ่งมีผลกระทบต่อระบบการบริการทางการแพทย์

10. เจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉิน หรือกลุ่มของเจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉิน ผู้ซึ่งประกาศเป็นอาชีพการบริการ ให้บริการ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ

11. เจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉิน มีหน้าที่ในการพิทักษ์สาธารณชน โดยการไม่มอบหมายหน้าที่นี้ให้บุคคลอื่น ซึ่งมีคุณสมบัติน้อยกว่า กระทำการแทนหรือให้บริการใด ๆ ซึ่งต้องการความสามารถของเจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉิน

12. เจ้าหน้าที่การแพทย์ฉุกเฉินทำงานประสานกับผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ฉุกเฉิน พยาบาล แพทย์ และสมาชิกอื่นในงานบริการการแพทย์ฉุกเฉิน

มูลนิธิธรรมรักษ์มีณิรัตน์

ประวัติความเป็นมา หน่วยกู้ภัยมูลนิธิกู้ภัยธรรมรักษ์มีณิรัตน์ หรือหน่วยกู้ภัยมังกรทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2549 ณ วิหารเทพสถิตพระกิติเฉลิม โดยนายประชา เตรีตัน ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี เป็นประธานการเปิด โดยมีอาจารย์สมชาย พุทธรพ ซึ่งเป็นประธานมูลนิธิกู้ภัยธรรมรักษ์มีณิรัตน์ เป็นผู้จัดตั้งขึ้น ซึ่งปัจจุบันหน่วยกู้ภัยมูลนิธิกู้ภัยธรรมรักษ์มีหรือหน่วยกู้ภัยมังกรมีนายกิตติ พุทธรพ เป็นประธาน โดยตั้งทีมงานขึ้นมาช่วยกัน ทุกคนพร้อมปฏิบัติหน้าที่ตามจุดต่าง ๆ ตลอด 24 ชั่วโมง เจ้าหน้าที่ทุกคนถือเป็นเสมือนพี่น้องกัน โดยมีองค์นำจาเป็นพ่อ ทุกคนยึดองค์นำจาเป็นศูนย์รวมใจ ภาคภูมิใจว่าได้ทำงานให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้รับคัดเลือกและบัญชาจากองค์ท่านให้ประกอบคุณงามความดี ทุกคนจึงทำหน้าที่อย่างทุ่มเท โดยไม่มีค่าตอบแทนหรือ

ประโยชน์อื่นใด นอกจากสุขใจที่ได้บำเพ็ญประโยชน์เพื่อประเทศชาติ ได้ตอบแทนคุณของแผ่นดิน (มูลนิธิธรรมรัศมีมณีรัตน์, 2552)

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิกุ๊กชัยธรรมรัศมีมณีรัตน์

1. ดำเนินการต่อผู้ประสบภัยให้รอดพ้นจากสาธารณภัย อุบัติภัย และภัยพิบัติต่าง ๆ จากธรรมชาติเพื่อสงวนรักษาชีวิตและทรัพย์สินผู้ประสบภัยให้รอดพ้นจากการสูญเสียโดยฉับไว
2. ดำเนินการส่งเสริมให้ความรู้การปฏิบัติการกู้ภัยของภาคเอกชนในชุมชน
3. ดำเนินการส่งเสริมประชาชน ให้ปฏิบัติในการเป็นตัวอย่างที่ดี โดยการทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อสังคมโดยรวมในชุมชนต่าง ๆ
4. ดำเนินการส่งเสริมการปฏิบัติงานของส่วนราชการองค์กรเอกชนต่าง ๆ ตามขีดความสามารถของบุคลากร และองค์กร
5. ดำเนินการเสริมสร้าง ส่งเสริมประสบการณ์และความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรของหน่วยกู้ภัยมูลนิธิกุ๊กชัยธรรมรัศมีมณีรัตน์ ให้มีประสิทธิภาพและศักยภาพมากที่สุด

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครหน่วยกู้ภัยมูลนิธิกุ๊กชัยธรรมรัศมีมณีรัตน์

1. การใช้รถฉุกเฉิน

รถฉุกเฉิน หมายถึง รถดับเพลิง และรถพยาบาลของราชการบริหารส่วนกลางราชการบริหารส่วนภูมิภาค และราชการบริหารส่วนท้องถิ่น หรือรถอื่นที่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีให้ใช้ไฟสัญญาณแสงวับวาบ หรือให้ใช้สัญญาณไซเรน หรือเสียงสัญญาณอย่างอื่น ตามที่จะกำหนด ผู้ขับขี่รถฉุกเฉิน ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ มีสิทธิดังนี้
ใช้ไฟสัญญาณแสงวับวาบ ใช้เสียงสัญญาณไซเรน หรือเสียงสัญญาณอื่น ตามที่อธิบดีกำหนด

หยุดรถหรือจอดรถ ณ ที่ห้ามจอด

ขับรถเกินอัตราความเร็วที่กำหนด

ขับรถผ่านสัญญาณจราจร หรือเครื่องหมายจราจรใด ๆ ที่ให้รถหยุด แต่ต้องลดความเร็วของรถให้ช้าลงตามสมควร

ไม่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก หรือข้อบังคับการจราจรเกี่ยวกับช่องเดินรถ ทิศทางของการขับรถ หรือเลี้ยวรถที่กำหนดไว้ โดยผู้ขับขี่ จะต้องใช้ความระมัดระวังตามควรแก่กรณี

คนเดินเท้า ผู้ขับขี่ หรือผู้ขี่หรือควบคุมสัตว์ เมื่อเห็นรถฉุกเฉินขณะปฏิบัติหน้าที่ใช้ไฟสัญญาณแสงวับวาบ หรือได้ยินเสียงสัญญาณไซเรน ต้องให้รถฉุกเฉินผ่านไปก่อน โดยปฏิบัติดังต่อไปนี้

คนเดินเท้าต้องหยุด และหลบให้ชิดขอบทาง หรือไหล่ทางที่ใกล้ที่สุด
สำหรับผู้ขับขี่ต้องหยุดรถ หรือจอดรถ ให้อยู่ชิดขอบทางด้านซ้าย หรือชิดช่องเดินรถประจำทาง แต่ห้ามหยุดรถหรือจอดรถในทางร่วมทางแยก

ผู้ขี่ หรือควบคุมสัตว์ ต้องบังคับสัตว์ให้หยุดชิดทางแต่ห้ามหยุดในทางร่วมทางแยก การปฏิบัติ ผู้ขับขี่ ผู้ขี่ หรือควบคุมสัตว์ต้องรีบกระทำโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ และต้องใช้ความระมัดระวังตามควรแก่กรณี

รถที่จะขออนุญาตให้ติดตั้งใช้ไฟสัญญาณแสงวับวาบ เสียงสัญญาณไซเรน หรือเสียงสัญญาณอย่างอื่น และเครื่องหมายแสดงลักษณะของรถฉุกเฉิน จะต้องเป็นรถดังนี้

รถในราชการทหาร หรือตำรวจ

รถดับเพลิง และรถพยาบาลของทางราชการ

รถอื่นที่ได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

ลักษณะของไฟสัญญาณ ติดตั้งบนหลังคาให้ได้ชัดเจน แสงของไฟสัญญาณจะต้องส่องออกทางด้านหน้ารถกระพริบวับวาบ หรือหมุนให้แสงส่องวับวาบโดยรอบรถก็ได้

แสงแดง สำหรับรถในราชการทหาร/ตำรวจ และรถดับเพลิง

แสงน้ำเงิน สำหรับรถพยาบาล

แสงเหลือง สำหรับรถอื่น

ลักษณะของเสียงสัญญาณ

เสียงสัญญาณไซเรน สำหรับรถในราชการทหาร ตำรวจ รถดับเพลิง และรถอื่นตามที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเห็นสมควร

เสียงสัญญาณหลายเสียง (สูงต่ำรวมกัน) สำหรับรถพยาบาล

เครื่องหมายแสดงลักษณะของรถฉุกเฉิน

รถฉุกเฉินยกเว้นรถในราชการทหารหรือตำรวจ จะต้องมิข้อความว่า รถฉุกเฉินได้รับอนุญาตแล้ว ด้วยตัวอักษรสีแดงพื้นสีขาว ขนาดสูง 10 ซม. ติดตั้งไว้ที่ด้านข้างรถทั้ง 2 ด้าน

รถดับเพลิงเอกชน ให้มีข้อความว่า “หน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย (ชื่อหน่วยงาน) ด้วยตัวอักษรสีขาว ขนาดสูง 10 ซม. เนื้อข้อความ รถฉุกเฉิน

รถพยาบาลเอกชนให้มีข้อความระบุชื่อหน่วยงาน เป็นตัวอักษรสีน้ำเงินขนาดสูง 10 ซม. เนื้อข้อความ “รถฉุกเฉิน” รถอื่น ก็ให้ระบุเช่นเดียวกัน โดยตัวอักษรเป็นสีขาวภายในกรอบพื้น

สี่เหลี่ยม

2. เมื่อถึงที่เกิดเหตุควรทำอย่างไร

การปฏิบัติหน้าที่ในที่เกิดเหตุ กรณีมีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุ (ว. 40)

2.1 เมื่อถึงที่เกิดเหตุควรตรวจสอบก่อนว่าผู้ประสบเหตุบาดเจ็บหรือเสียชีวิตแล้ว หากพบว่าเป็นอาการบาดเจ็บ ให้ทำการปฐมพยาบาลช่วยเหลือเบื้องต้น หรือขอการสนับสนุนความช่วยเหลือจากหน่วยแพทย์ต่าง ๆ ได้ โดยติดต่อผ่านศูนย์วิทยุ (ของหน่วยนั้น ๆ) หลังจากนั้นจึงค่อยนำส่งโรงพยาบาลที่ใกล้เคียงที่เกิดเหตุ แต่หากเสียชีวิตแล้วให้ดำเนินการในข้อ 2 ต่อไป

2.2 ต้องกันประชาชนที่มุงดูออกจากพื้นที่ที่เกิดเหตุให้ห่างมากที่สุด เพื่อเตรียมพื้นที่ให้สามารถปฏิบัติงานได้สะดวกที่สุด และรักษาสภาพของสถานที่เกิดเหตุ

2.3 ควรดำเนินการถ่ายรูปผู้เสียชีวิตและสถานที่เกิดเหตุอย่างละเอียด เพื่อเก็บเป็นหลักฐาน และอาจใช้เป็นข้อมูลภาพสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

2.4 ทำการบันทึกข้อมูลในที่เกิดเหตุ (ว.8) เช่น ทะเบียนรถ สีรถ ของผู้เสียชีวิตและคู่กรณี (ถ้ามี) รวมทั้งชื่อ-สกุล ผู้เสียชีวิต, พื้นที่ที่เกิดเหตุอยู่ในความรับผิดชอบของสถานีตำรวจใด ชื่อ-สกุล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่เป็นร้อยเวร (30) เวลาเกิดเหตุ เป็นต้น

2.5 ห้ามเคลื่อนย้ายผู้เสียชีวิต ตลอดจนยานพาหนะ ต้องคงอยู่ในสภาพเดิม เพื่อรอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่ร้อยเวร (30) ในพื้นที่ที่เกิดเหตุและแพทย์ ทำการชันสูตรพลิกศพ

2.6 รอคำสั่งให้ร่วมชันสูตรพลิกศพ หลังจากนั้นดำเนินการนำผู้เสียชีวิตไปยังสถานีตำรวจของท้องที่เกิดเหตุ

2.7 รอรับใบส่งตัว (ส่งศพ) จากเจ้าหน้าที่ตำรวจ

2.8 คำเนินการพิมพ์ลายนิ้วมือผู้เสียชีวิต เพื่อเก็บเป็นหลักฐานทางนิติเวชฯ

2.9 หลังจากดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ครบถ้วนแล้ว ต้องนำศพผู้เสียชีวิตส่งสถาบันนิติเวชฯ เพื่อให้แพทย์ทำการผ่าพิสูจน์ต่อไป (มูลนิธิธรรมรักษ์มีมิตรัน, 2552)

การเข้าที่เกิดเหตุกรณีมีผู้เสียชีวิตจากฆาตกรรม (เหตุ 241)

1. ต้องกันประชาชนที่มุงดูออกจากพื้นที่ที่เกิดเหตุให้ห่างมากที่สุด โดยการนำเชือกมากันบริเวณ โดยรอบที่เกิดเหตุ เพื่อเตรียมพื้นที่ให้สามารถปฏิบัติงานได้สะดวกที่สุด และรักษาสภาพของสถานที่เกิดเหตุ

2. ควรดำเนินการถ่ายรูปผู้เสียชีวิตและสถานที่เกิดเหตุอย่างละเอียด เพื่อเก็บเป็นหลักฐาน และอาจใช้เป็นข้อมูลภาพสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

3. ทำการบันทึกข้อมูลในที่เกิดเหตุ (ว.8) เช่น ชื่อ-สกุลผู้เสียชีวิต, พื้นที่ที่เกิดเหตุอยู่ในความรับผิดชอบของสถานีตำรวจใด, ชื่อ-สกุลของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่เป็นร้อยเวร (30) เวลาเกิดเหตุ เป็นต้น

4. ห้ามเคลื่อนย้ายผู้เสียชีวิต รื้อคันทรัพย์สิ้น อาวุธ หรือวัตถุทางคดีในที่เกิดเหตุ ต้องคงอยู่ในสภาพเดิม เพื่อรอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่ร้อยเวร (30) ในพื้นที่ที่เกิดเหตุเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานและแพทย์ ทำการชันสูตรพลิกศพ

5. รอคำสั่งให้ร่วมชันสูตรพลิกศพ หลังจากนั้นดำเนินการนำผู้เสียชีวิตไปยังสถานีตำรวจของท้องที่เกิดเหตุ

6. รอรับใบส่งตัว (ส่งศพ) จากเจ้าหน้าที่ตำรวจ

7. ดำเนินการพิมพ์ลายนิ้วมือผู้เสียชีวิต เพื่อเก็บเป็นหลักฐานทางนิติเวชฯ

8. หลังจากดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ครบถ้วนแล้ว ต้องนำศพผู้เสียชีวิตส่งสถาบันนิติเวชฯ เพื่อให้แพทย์ทำการผ่าพิสูจน์ต่อไป

การปฏิบัติหน้าที่ในที่เกิดเหตุ กรณีมีเพลิงไหม้ ติดภายใน รอรถกู้ชีพ

1. ต้องกันประชาชนที่มุงดูออกจากพื้นที่ที่เกิดเหตุให้ห่างมากที่สุด โดยการนำเชือกมากันบริเวณโดยรอบที่เกิดเหตุ เพื่อเตรียมพื้นที่ให้สามารถปฏิบัติงานได้สะดวกที่สุด

2. เตรียมพื้นที่สำหรับรถกู้ชีพ หรือรถดับเพลิงเพื่อเข้ายังที่เกิดเหตุให้เร็วที่สุดเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตาม ภารกิจนั้น ๆ

3. เทคนิคการช่วยเหลือผู้ประสบภัยและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น (มูลนิธิธรรมวิธี มณีรัตน์, 2552)

อุบัติเหตุจากรถยนต์

หากเจออุบัติเหตุที่เกิดจากรถคว่ำ หรือรถชน สิ่งแรกที่เราควรทำคือ ช่วยปลดปล่อยคนเจ็บให้อยู่ในความสงบ ถามถึงจำนวนคนเพื่อว่าอาจจะมีบางคนที่จะกระเด็นออกไปนอกรถถ้าคนเจ็บหมดสติอย่าให้กินอะไรทางปาก

วิธีการช่วยเหลือ

1. รีบจอดรถให้ห่างจากสถานที่เกิดเหตุพอสมควร เปิดไฟกระพริบไว้

2. ปิดสวิตซ์รถที่เกิดเหตุทั้งกุญแจลงที่พื้นรถ ดับบุหรี่ถ้ามี ตำรวจอาการของคนเจ็บแต่ละคน

3. รีบโทรศัพท์แจ้งตำรวจ

4. ทำสัญญาณเตือนภัยอุบัติเหตุ เช่น กิ่งไม้ หรือไฟกระพริบ อย่าเคลื่อนย้ายคนเจ็บเว้นแต่ว่าจะเกิดไฟลุกไหม้

5. เช็ดเลือดออกจากปากคนเจ็บเพื่อให้ทางเดินหายใจโล่ง คลายเสื้อผ้าส่วนที่รัดรีงออก
แนะคนเจ็บที่พอจะช่วยเหลือตัวเองได้ให้ปฐมพยาบาลตัวเอง เช่น ห้ามเลือด

6. ช่วยคนเจ็บตามลำดับก่อนหลังดังนี้

คนหมดสติและหายใจไม่ออก

คนที่เลือดออกมาก

คนหมดสติแต่ยังหายใจได้เอง

7. ปลอบใจคนเจ็บให้หายกังวล และแจ้งว่ารถพยาบาลกำลังมา ระหว่างรอห้ามให้คนเจ็บ
ดื่มน้ำโดยเด็ดขาด

อุบัติเหตุจากไฟฟ้าดูด

กระแสไฟฟ้าที่ผ่านเข้าไปในร่างกาย จะทำให้ศูนย์กลางการหายใจในสมองกลายเป็น
อัมพาต การสูดซึดโลหิตเป็นไปอย่างไร้ผล รวมไปถึงอาจทำให้หัวใจหยุดเต้น

วิธีการช่วยเหลือ

1. รีบตัดกระแสไฟฟ้า โดยการปิดสวิทช์ หรือใช้อุปกรณ์ที่เป็นฉนวนกันไฟฟ้า เช่น
ถุงมือยาง กระดาษแห้งรองมือ ดึงให้คนเจ็บหลุดจากกระแสไฟ ระหว่างนั้นให้คนรีบตามแพทย์
ในทันที

2. ระหว่างรอแพทย์รีบผายปอดคนเจ็บที่มีอาการช็อคทันที และทำไปเรื่อย ๆ จนกระทั่ง
หายใจ หรือจนกว่าจะถึงมือแพทย์ ซึ่งอาจต้องใช้เวลาานหลายชั่วโมง

3. ในทันทีที่คนช็อคหายใจได้ต้องให้คนไข้ได้รับความอบอุ่นเป็นอย่างดี

4. ให้คนไข้นั่งอยู่ในท่าเอนกาย และอยู่ในที่สงบเงียบ เพราะคนไข้อาจช็อคขึ้นมาอีกได้
จึงต้องคอยเฝ้าดูอย่างใกล้ชิด จนกว่าจะถึงมือแพทย์

อุบัติเหตุคนจมน้ำ

เมื่อคนจมน้ำ จะมีอาการของทางเดินหายใจอุดตัน เนื่องจากการมีน้ำอยู่ในท่อลม และ
หลอดลมเต็มไปหมด หน้าบวม ลิ้นบวม หายใจขัด และต่อมาก็จะหยุดหายใจ ซึ่งพรวดันเร็ว เบาลง
จนในที่สุดจะหยุดเต้น และตาย

วิธีการช่วยเหลือ

1. ช่วยเอาน้ำออกจากทางหายใจและกระเพาะอาหาร อาจทำได้โดย

ใช้นิ้วล้วงคอให้อาเจียน

ถ้าเป็นเด็กจับอุ้มพาดบ่า ให้ศีรษะห้อยลงข้างหลัง รวบขาเด็กไว้แล้วเขย่าหรือวิ่งเหยาะ ๆ
เพื่อให้ น้ำออกมาทางปาก ทางจมูก

ถ้าเป็นผู้ใหญ่ให้จับผู้ป่วยนอนคว่ำ เอามือของผู้ป่วยสอดใต้ท้อง แล้วยกมือที่สอดไว้ขึ้นขึ้น วิธีนี้จะทำให้น้ำถูกบีบออกจากกระเพาะ ปอด และหลอดลม จากนั้นให้ผู้ป่วยนอนคว่ำ หันศีรษะไปข้างใดข้างหนึ่ง

2. ทำการผายปอดโดย ผู้ช่วยคุกเข่าลง เอามือวางบนซี่โครงซี่ล่าง ๆ ของผู้ป่วย แล้วกดหน้าอกด้วยน้ำหนักตัว นับหนึ่ง-สอง-สาม แล้วปล่อยตามเดิม นับอีก หนึ่ง-สอง-สาม แล้วลงมือกดอีก ทำเช่นนี้ให้ได้ 12-16 ครั้ง ใน 1 นาที ให้ใช้เสื้อหรือผ้าม้วน ๆ สอดไว้ในท้องผู้ป่วยด้วย

3. บางทีอาจต้องทำการผายปอดอยู่นานถึงหนึ่งชั่วโมงครึ่งจึงจะได้ผล เมื่อผู้ป่วยเริ่มหายใจแล้ว ห่มผ้าหรือใส่เสื้อให้หนา ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้มีการช็อค จากนั้นรีบนำส่งโรงพยาบาลเพื่อรักษาขั้นต่อไป

การช่วยเหลือผู้ถูกไฟไหม้

ไฟไหม้ หมายถึง การทำลายผิวหนังหรือเนื้อของร่างกาย จากผลของความร้อนแห้ง ได้แก่ ถูกไฟ กระแสไฟฟ้า ไฟผ่า ถัมมันตรังสี รังสีของแสงแดด และยังรวมถึงการถูกเคมีวัตถุต่าง ๆ และถูกกรด ต่าง อีกด้วย

วิธีการช่วยเหลือและการปฐมพยาบาล

1. รักษาอาการช็อค โดยให้คนเจ็บนอนในท่าศีรษะต่ำเลือดจะ ไต่ไปสู่สมองได้มาก ๆ และให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย โดยการคลุมผ้า หรือวางกระเป๋าน้ำร้อนตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเท่าที่จะทำได้ ถ้าปวดแผล อาจให้ยาระงับปวดได้ ถ้าหยุดหายใจ ให้ช่วยผายปอด

2. รีบนำส่งโรงพยาบาล

3. การตกแต่งแผลไฟไหม้

รีบตัดเสื้อผ้าที่ถูกไฟไหม้ทิ้งไป

ล้างแผลที่ถูกไหม้ด้วยน้ำสะอาด หรือน้ำต้มสุก ตัดผิวหนังตรงที่พองออก ให้เหลือแผลแดง ๆ

ล้างแผลที่ตัดหนังออกด้วยน้ำยาต่าง ๆ ทับทิม น้ำเกลือ น้ำยาโซเดียม ไบคาร์บอเนต 2 เปอร์เซ็นต์ หรือน้ำปูนใสก็ได้ เสร็จแล้วใช้ผ้าสะอาดชุบน้ำเกลือปิดแผล และพันผ้าไว้รีบนำส่งโรงพยาบาลต่อไป

ในรายที่ไฟไหม้บริเวณคอและใบหน้า อาจทำให้คอบวม หรือหายใจไม่ออกต้องรีบนำส่งโรงพยาบาลโดยด่วน เพราะอาจจำเป็นต้องช่วยโดยการผ่าตัด เจาะท่อลมที่คอ เพื่อให้คนเจ็บหายใจได้

บาดแผลที่เกิดจากการถูกกรดให้ล้างด้วยน้ำอุ่น หรือน้ำธรรมดาจากก๊อกน้ำแล้วชุบน้ำยาที่เป็นด่าง เช่นน้ำยาโซเดียม ไบคาร์บอเนต 2 เปอร์เซ็นต์ ชุบปิดแผลไว้ ส่วนบาดแผลที่เกิดจากด่าง

ให้รีบล้างด้วยน้ำอุ่น หรือน้ำเกลือ แล้วชุบน้ำยาที่เป็นด่างอ่อน ๆ เช่น กรดเกลือ 1 เปอร์เซ็นต์ หรือ ถ้าไม่มีก็อาจใช้น้ำส้มสายชูชุบปิดแผลไว้

อวัยวะถูกตัดขาด

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าของแพทย์ด้านจุลศัลยกรรมหรือการผ่าตัดโดยใช้กล้องจุลทรรศน์มีมากขึ้น แพทย์สามารถทำการต่ออวัยวะที่หลุดขาดออกจากร่างกายและประสบความสำเร็จมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่บางกรณีก็ไม่สามารถผ่าตัดต่อได้สำเร็จ อาจเป็นเพราะเนื้อเยื่ออวัยวะที่หลุดขาดนั้นมีความชอกช้ำมากเกินไป ผู้ป่วยมีสภาพร่างกายที่ไม่สมบูรณ์พอที่จะรับการผ่าตัดได้หลาย ๆ ชั่วโมง หรืออวัยวะนั้น ๆ อยู่ในสภาพขาดเลือดมาเป็นเวลานานเกินไป สิ่งที่สำคัญที่สุดเบื้องต้นที่ควรทราบและปฏิบัติตาม หากมีเพื่อนหรือญาติพี่น้องประสบอุบัติเหตุ อวัยวะถูกตัดขาด คือ การเก็บอวัยวะที่ถูกตัดขาดให้ถูกวิธี ดังนี้

1. เก็บอวัยวะที่ถูกตัดขาดใส่ถุงพลาสติกที่สะอาด ปิดปากถุงให้สนิทและใส่ถุงพลาสติกอีกชั้นหนึ่ง ปิดปากถุงให้สนิทเช่นเดียวกัน ห้ามมิให้ใส่น้ำเข้าไปในถุงทั้งสองเป็นอันขาด

2. นำถุงในข้อแรกไปแช่ในภาชนะ หรือถุงที่ใส่น้ำแข็งโดยรอบ ให้รีบไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาล สำหรับบาดแผลของผู้ป่วยให้ใช้ผ้าสะอาดปิดแผล แต่ถ้าเลือดออกมากอาจต้องใช้มือช่วยกดบาดแผลเอาไว้ และยกส่วนนั้น ๆ ให้สูง จะช่วยลดการสูญเสียเลือดได้

คลอดฉุกเฉิน

ในบางครั้งมารดาตั้งครรภ์ที่ครบกำหนดคลอด อาจไปโรงพยาบาลไม่ทันเพราะสภาพของการจราจรหรืออาจจะเป็นเพราะคลอดง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคลอดในท้องที่ 2 ขึ้นไป ถ้าหากอยู่ในสถานการณ์เช่นนั้น ขอให้ทำจิตใจให้มั่นคง อย่าตื่นตกใจจนทำอะไรไม่ถูก การคลอดถือเป็นวิถีทางธรรมชาติ การคลอดส่วนใหญ่เป็นการคลอดปกติ ไม่มีปัญหาแทรกซ้อน การคลอดสามารถดำเนินไปได้ด้วยตัวของมารดาเอง โดยไม่ต้องการความช่วยเหลือมากมายนัก พยายามให้มีการคลอดในที่ที่อุ่น ไม่หนาวเกินไปสำหรับทารกแรกคลอด ซึ่งอยู่ในครรภ์อุณหภูมิจึงประมาณ 37.5 องศาเซลเซียส ให้มารดาหนุนหมอนนอนสบาย ๆ บนผ้าพลาสติกที่ปูรองใต้กัน ถ้าไม่มีอาจเป็นผ้าธรรมดา ถ้าท่านสามารถที่จะล้างมือให้สะอาดได้ก่อนก็ควรที่จะกระทำ และเตรียมกรรไกรและเชือกที่สะอาด สำหรับตัดและผูกสายสะดือไว้ด้วย ขอให้ท่านพยาบาลให้กำลังใจและพูดปลอบใจมารดาผู้ที่กำลังจะคลอด ว่าการคลอดคงจะไม่มีปัญหาอะไร

สำหรับขั้นตอนอาจแบ่งได้ดังนี้

ถ้าหากเด็กโผล่ออกมา แสดงว่าการคลอดกำลังดำเนินไปเรื่อย ๆ แล้วต่อไปหัวจะโผล่ออกมาพร้อมกับไหล่ ให้ประคองศีรษะเด็กขึ้นนิดหน่อย ห้ามดึงตัวเด็กในขณะนี้เพราะส่วนอื่น ๆ ของเด็กก็จะค่อย ๆ หมุนเคลื่อนออกมา

เมื่อเด็กออกมาจากช่องคลอดแล้ว ให้จัดศีรษะของเด็กให้ต่ำกว่าท่อนิดหน่อย และเอียงหน้าเด็กให้พลิกไปด้านข้างเพื่อให้น้ำในปาก และจมูกไหลออกมา ให้ใช้นิ้วเปิดปากเด็กเล็กน้อยถ้ายังมีน้ำอยู่ในปาก แต่ถ้ามีลูกยางดูดก็จะช่วยได้มากทีเดียว

ในช่วงนี้เด็กจะเริ่มร้อง แต่ถ้าเด็กยังไม่ร้องภายใน 1 นาที ท่านต้องคว้ามืออะไรขัดขวางทางเดินหายใจอยู่ในปากหรือไม่ ถ้าไม่มีและเด็กไม่หายใจ ท่านต้องเริ่มใช้ปฏิบัติการช่วยชีวิตขั้นพื้นฐาน โดยเอาปากเป่าลมเข้าทั้งทางปากและจมูกเด็กทุก ๆ 3 วินาที หรือ 20 ครั้งต่อนาที และให้หยุดเป่าถ้าหากทรวงอกของเด็กขยับให้เห็น ท่านต้องสูดเอาอากาศเข้าไปใหม่ทุกครั้งก่อนที่จะเป่าปากเด็กแต่ละครั้ง

เมื่อเด็กออกมาและร้องดังดีแล้ว ตัวเด็กจะแดงเห็นได้ชัดเจน ให้สังเกตการเต้นของเส้นเลือดในสายสะดือ ถ้าไม่เต้นแล้วให้ท่านเอาเชือกผูกสายสะดือเด็กประมาณ 4 นิ้ว ให้ผูกเป็นเงื่อนตายและผูกอีกจุดหนึ่งห่างออกไปประมาณ 2-4 นิ้ว แล้วใช้กรรไกรตัดสายสะดือระหว่าง 2 จุดที่ผูกภายใน 20 นาที

หลังเด็กคลอด รกจะค่อย ๆ ออกมาทางช่องคลอด ต้องไม่พยายามดึงเพราะอาจทำให้ฉีกขาดและเลือดออกมากได้ ท่านต้องช่วยคลึงหน้าท้องบริเวณสะดือวนไปมาเป็นรูปวงกลม จะทำให้รกคลอดได้ง่ายขึ้นและมดลูกจะหดตัว เลือดจะออกน้อยลง

4. การปฐมพยาบาล

การปฐมพยาบาล หมายถึง การให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น แก่ผู้ที่ได้รับอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยกระทันหัน โดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่พอจะหาได้ในบริเวณนั้น เพื่อช่วยบรรเทาอาการของผู้ป่วยและช่วยให้ผู้ป่วยได้รับอันตรายน้อยลง ก่อนที่จะนำส่งโรงพยาบาลเพื่อให้แพทย์ทำการรักษาพยาบาลต่อไป

ความสำคัญของการปฐมพยาบาล

ในท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลแพทย์หรือโรงพยาบาล การรู้เรื่องการปฐมพยาบาลมีความจำเป็นมาก อุบัติภัยและการเจ็บป่วยอาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ถ้าผู้ป่วยได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกวิธีในระยะแรก จะช่วยลดการเสียชีวิตหรือความพิการทุพพลภาพของผู้ป่วยลงได้ ดังนั้นเราควรเรียนรู้วิธีการปฐมพยาบาล และสามารถปฐมพยาบาลได้อย่างถูกวิธีเพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นด้วย

หลักทั่วไปของการปฐมพยาบาล

ผู้ทำการปฐมพยาบาลจะต้องควบคุมสติของตนเองให้ได้ อย่าตื่นตื่นตกใจต่อเหตุการณ์ที่ได้พบเห็น และต้องตรวจดูอาการของผู้ป่วยเสียก่อนว่าได้รับอันตรายอะไรบ้าง ซึ่งเราจะสามารถทราบอาการของผู้ป่วย โดย

การสอบถามจากตัวผู้ป่วย

สอบถามจากผู้เห็นเหตุการณ์

สังเกตจากสิ่งแวดล้อม

สังเกตจากอาการของผู้ป่วย

สิ่งที่ผู้ทำการปฐมพยาบาลต้องปฏิบัติ คือ

ห้ามเลือดถ้ามีเลือดไหล ช่วยหายใจเมื่อจำเป็น

ถ้าหยุดหายใจให้รีบช่วยฟื้นคืนชีพจนกว่าผู้ป่วยจะหายใจเองได้

ไม่ควรสัมผัสบาดแผลที่มีเลือดหรือน้ำเหลืองของผู้ป่วยโดยตรง

ในกรณีที่ผู้ป่วยใส่ฟันปลอมควรนำออกในขณะที่ผู้ป่วยหมดสติ

ในกรณีที่ผู้ป่วยสลบหรือหมดสติห้ามให้ดื่มน้ำหรือกินยา

ถ้าสงสัยว่ามีกระดูกหักควรเข้าเฝือกชั่วคราวก่อนการเคลื่อนย้าย ไม่ควรเคลื่อนย้ายผู้ป่วย

ถ้าไม่จำเป็น ในกรณีที่ผู้ป่วยได้รับบาดเจ็บสาหัสมาก ให้รีบนำส่งแพทย์โดยเร็วที่สุด

ประโยชน์ของการปฐมพยาบาล

1. เพื่อช่วยพยุงชีวิตเอาไว้ ได้แก่ ช่วยในการหายใจ ช่วยห้ามเลือด
2. ให้ผู้ป่วยคลายความทุกข์ทรมานและไม่ให้มีการบาดเจ็บมากขึ้นไปอีก
3. ช่วยให้ผู้ป่วยฟื้นตัวเร็ว ได้แก่ การดูแลและให้กำลังใจ การให้ยาแก้ปวด การให้ความ

อบอุ่น

อุบัติเหตุ สามารถเกิดขึ้น ได้ตลอดเวลา ลักษณะอาการนั้นจะมีความแตกต่างกันไป

แล้วแต่กรณีที่ผู้ป่วยได้ประสบมา ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องเลือกวิธีการปฐมพยาบาลและสามารถ

นำมาใช้ตามลักษณะอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยได้อย่างถูกต้องปลอดภัย

ตัวอย่างอุบัติเหตุที่พบบ่อยเป็นประจำ คือ

มีบาดแผลเลือดออก ผิวหนังถลอก

มีอาการหมดสติ เป็นลม หรือช็อค

ถูกไฟไหม้ น้ำร้อนลวก

ถูกสัตว์มีพิษกัดหรือต่อย

การเกิดบาดแผล

บาดแผล หมายถึง รอยฉีกขาดของผิวหนังหรือเนื้อเยื่อ และส่วนที่ลึกกว่าชั้นผิวหนังถูก

ทำลาย ทำให้แยกจากกัน ชนิดของบาดแผล แบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ

แผลซ้ำ คือ แผลที่ไม่มีรอยแยกของผิวหนัง เกิดจากการถูของแข็งไม่มีคมกระแทก แต่อาจมีอาการอักเสบของเนื้อเยื่อ และเส้นเลือดฝอยใต้ผิวหนัง ทำให้เกิดการเลือดคั่งใต้ผิวหนัง ทำให้มีอาการบวมได้

แผลแยก คือ แผลที่มีรอยแยกของผิวหนัง ซึ่งทำให้มีเลือดออกมาได้ แผลบางประเภทมีเลือดออกมาก บางประเภทมีเลือดออกน้อย

การปฐมพยาบาลแผลซ้ำ

ควรประคบบริเวณซ้ำด้วยความเย็น เพื่อให้เส้นเลือดตีบ ไม่มีเลือดไหลออกมาอีก
ไม่ควรเคลื่อนไหวบริเวณที่มีแผลซ้ำ เพราะการเคลื่อนไหวมาก ๆ จะทำให้เลือดออกอีก
ได้

อีก 24 ชั่วโมง ให้ใช้ความร้อนประคบเพื่อให้เส้นเลือดขยายตัว ช่วยลดอาการซ้ำ
การปฐมพยาบาลแผลแยก

ในกรณีมีบาดแผลผิวหนังถลอก ควรปฏิบัติดังนี้

ใช้น้ำสะอาดล้างแผลแล้วซับให้แห้ง

ใช้ยาทาแผลสดทาให้ทั่วบริเวณที่ถลอก

ไม่ต้องปิดบาดแผล ถ้าแผลนั้นไม่อยู่ในตำแหน่งที่สกปรกหรือถูกน้ำได้ง่าย

ในกรณีมีบาดแผลเปิด มีเลือดออกมาก ควรปฏิบัติดังนี้

ถ้ามีการเลือดออกมากจะต้องห้ามเลือดเสียก่อน แล้วตรวจดูชนิดของบาดแผล

ถ้ามีอาการช็อคหรือเป็นลม ควรรักษาอาการช็อคหรือเป็นลมเสียก่อน

ถ้าบาดแผลมีเลือดแข็งตัวอุดปากแผลอยู่อย่าดึงหรือแกะออกเพราะจะทำให้เลือดออกมา

อีกได้

ไม่ควรล้างแผลด้วยตนเอง เพราะเลือดจะออกมากขึ้น และแผลอาจติดเชื้อได้ง่าย

แล้วรีบนำส่งแพทย์โดยด่วน

บาดแผลที่เกิดจากไฟไหม้ น้ำร้อนลวก

บาดแผลลวก คือ แผลที่เกิดจากความร้อน เช่น

ความร้อนจากเปลวไฟหรือไฟไหม้

ความร้อนจากไอน้ำเดือดหรือของเหลวร้อน

ความร้อนจากสารเคมี

ความร้อนจากกระแสไฟดูด หรือฟ้าผ่า

ความร้อนจากรังสีต่าง ๆ

อาการที่ได้รับคือ ปวดแสบปวดร้อน ผิวหนังแดงพอง หรืออาจเป็นรอยไหม้เกรียม ในกรณีที่ถูกรังสีมาก ๆ และควรระวังผู้ป่วยที่ถูกไฟฟ้าดูด ซึ่งอาจเกิดสภาวะหยุดหายใจได้ ต้องรีบผายปอดทันทีจนกว่าผู้ป่วยจะหายใจเองได้

การปฐมพยาบาลผู้ป่วยแผลลวก ควรปฏิบัติ ดังนี้

ถอดหรือตัดเสื้อผ้าบริเวณที่ถูกไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวก

แต่ถ้าบางส่วนติดแน่นกับผิวหนังไม่ควรดึงออก

ควรใช้น้ำเย็นราดบริเวณผิวหนังที่ถูกความร้อน เพื่อลดความร้อนที่จะไปทำลายผิวหนัง

ถ้าปวดแสบปวดร้อนให้ใช้ผ้าชุบน้ำเย็นหรือน้ำแข็งวางประคบตรงบริเวณแผลหรือ

ปิดด้วยผ้าก๊อซเพื่อป้องกันมิให้ถูกอากาศภายนอก

ใช้น้ำมันมะพร้าว น้ำมันมะกอก หรือขี้ผึ้ง วาสลีน ทาบนผ้าก๊อซปิดบริเวณแผล

ถ้าถูกสารเคมีต้องรีบล้างสารเคมีนั้นออกจากผิวหนังด้วยน้ำสะอาดโดยเร็วที่สุด

ถ้ามีอาการมากต้องรีบนำส่งแพทย์โดยเร็ว

การปฐมพยาบาลเมื่อถูกสัตว์มีพิษกัด ต่อย

งู เป็นสัตว์มีพิษ ที่เราพบเห็นกันบ่อยในชีวิตประจำวันซึ่งงูแต่ละชนิดจะมีพิษมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับชนิดของงูนั้น ๆ ในปัจจุบันนี้หากได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกวิธี ก่อนให้แพทย์ทำการฉีกรักษา ผู้ป่วยก็อาจรอดชีวิตได้ ดังนั้นก่อนที่ผู้ป่วยจะไปถึงมือแพทย์ ควรได้รับการปฐมพยาบาลอย่างถูกต้องเสียก่อน

เมื่อเราพบผู้ป่วยที่ถูกงูกัด ก่อนอื่นต้องตรวจดูรอยเขี้ยวงูเสียก่อน ถ้ากรณีที่มีพิษกัด รอยเขี้ยวจะมีลักษณะเป็นแผลลึก 2 รอย และบาดแผลมีลักษณะ

เขี้ยวซ้ำ ให้รีบปฏิบัติดังนี้

การปฐมพยาบาลผู้ที่ถูกงูพิษกัด

ใช้เชือก ผ้ายืดหรือสายยางรัดบริเวณเหนือแผล ระหว่างแผลกับหัวใจให้แน่น

บีบหรือคัดเลือดบริเวณบาดแผลออก เพื่อให้พิษงูออกมาทางบาดแผลได้บ้าง

ห้ามให้ดื่มสุราหรือใช้ยากระตุ้นหัวใจเป็นอันขาด เพราะจะทำให้พิษงูเข้าสู่หัวใจเร็วขึ้น

พยายามอย่าให้ผู้ป่วยหลับ ควรปลุกให้รู้สึกตัวเป็นระยะ ๆ

ล้างแผลด้วยด่างทับทิมแก่ ๆ หรือจะใช้ด่างทับทิมปิดที่ปากแผลก็ได้

รีบนำผู้ป่วยส่งแพทย์ทันที หากทราบชนิดของงูที่กัดได้จะเป็นการสะดวกในการฉีดเซรุ่มสุนัขกัด

เมื่อถูกสุนัขท้าว ๆ ไปกัด การช่วยเหลือคือรีบล้างบาดแผลด้วยน้ำสะอาด เพื่อล้างน้ำลายและสิ่งสกปรกออกจากบาดแผลแล้วจึงทำแผลใส่ยา ให้รับประทานยาแก้ปวดถ้าเกิดอาการปวดที่

บาดแผล และควรไปรับการฉีดยาป้องกันบาดทะยักด้วยกรณีที่ถูกสุนัขกัด ถ้ายังไม่แน่ใจว่าสุนัขที่กัดนั้นเป็นบ้าหรือไม่ ควรนำสุนัขนั้นขังไว้ประมาณ 10 วัน เพื่อสังเกตอาการ

ข้อควรปฏิบัติเมื่อถูกสุนัขกัด

ใช้น้ำสะอาดล้างบาดแผลมาก ๆ และฟอกสบู่เพื่อล้างน้ำลายของสุนัขออกให้หมด

ใช้ยาฆ่าเชื้อโรคเชื้อบริเวณแผลและทำแผลให้เรียบร้อย

รีบไปปรึกษาแพทย์เพื่อรับการฉีดยาป้องกันบาดทะยักและโรคพิษสุนัขบ้า

แมงป่อง และตะขาบกัด แมงป่อง และตะขาบที่เราพบเห็นมีอยู่หลายชนิดบางชนิดก็มีพิษร้ายแรง ถ้าถูกกัดจะมีอาการบวมแดง อักเสบและปวดมาก อาจมีอาการเกร็งของกล้ามเนื้อและเกิดอาการชักได้ ให้รีบปฏิบัติดังนี้

ใช้เชือกรัดบริเวณเหนือบาดแผล เพื่อป้องกันไม่ให้พิษซึมเข้าสู่กระแสเลือด

บีบเลือดออกจากบาดแผลประมาณ เพื่อช่วยรีดพิษออกจากร่างกายได้

ใช้สำลีชุบแอมโมเนียหอมทาที่แผลและถ้ามีอาการปวดให้ยาแก้ปวดได้

ถ้าแผลบวมใช้ถุงน้ำแข็งประคบ เพื่อบรรเทาอาการได้

5. การยกและเคลื่อนย้ายผู้ได้รับบาดเจ็บ (มูลนิธิธรรมรักษ์มีมติ, 2552)

ในวงการกู้ภัยปัจจุบัน การเคลื่อนย้ายผู้ได้รับบาดเจ็บอย่างถูกวิธี เนื่องจากการลดความเสี่ยงที่ผู้บาดเจ็บจะได้รับการบาดเจ็บเพิ่มเติม หรือถึงขั้นเสียชีวิตขณะเคลื่อนย้ายนำส่งโรงพยาบาลโดยไม่จำเป็น ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพิ่งจะเริ่มเกิดขึ้นอย่างจริงจังเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยจะสังเกตเห็นได้จากอุปกรณ์ในรถกู้ภัย ไม่ว่าจะเป็นรถเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิต่าง ๆ หรือรถปศุสัตว์ของอาสาสมัครเริ่มมีของบางอย่างติดรถกันมากขึ้น และมีการใช้อุปกรณ์อย่างเฝือกคอ (Cervical Collar) และอุปกรณ์อื่น ๆ รวมทั้งมีความรู้ในการใช้อุปกรณ์เหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นข้อบ่งชี้ในการใช้งาน ขั้นตอนวิธีการใช้งาน และการบำรุงรักษา โดยได้รับการอบรมมาจากหน่วยงานต่าง ๆ กันมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีหน่วยกู้ภัยไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ หรืออาสาสมัครอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่มีอุปกรณ์เหล่านี้ใช้ รวมทั้งอาจจะยังไม่ได้รับการอบรมการยกและการเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บอย่างถูกวิธีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแท้ที่จริงแล้วอุปกรณ์และความรู้เหล่านี้เป็นสิ่งพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างมาก ในการยกและเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บที่ได้รับการกระแทกอย่างแรง เช่น คนตกจากที่สูงตั้งแต่ 3 เมตรขึ้นไป หรืออุบัติเหตุจากรถที่ชนด้วยความเร็วสูงเกิน 60 กม./ชม. ผู้บาดเจ็บเหล่านี้อาจจะได้รับการบาดเจ็บที่หลังและคอ จนกระดูกแตก หรือหักโดยถ้ามีการสอบถามอาจจะบ่นปวดหลังและคอ ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งชี้ที่ชัดเจน ที่นักกู้ชีพ-กู้ภัย ที่ได้รับการอบรมมาดีจะต้องนำอุปกรณ์มาใช้ หรือขอกำลังสนับสนุนเพิ่มเติมถ้าไม่พร้อม แต่ที่น่ากลัวกว่า คือ บางครั้งผู้บาดเจ็บยัง

ไม่มีอาการใด ๆ แสดงให้เห็น ณ จุดเกิดเหตุ โดยเป็นเรื่องที่พบได้บ้างที่กระดูกคอมีการแตกร้าวหรือหัก โดยผู้บาดเจ็บอาจจะไม่บ่นว่าปวดหลังหรือคอ การยกและเคลื่อนย้ายอย่างผิดวิธีเช่นการอุ้มหัวปัก การยกด้วยมือเปล่าอย่างผิด ๆ อาจจะทำให้กระดูกหลัง และคอที่แตกหรือหักนั้น ไปกดทับเส้นประสาทจนอาจส่งผลในภายหลังให้ผู้บาดเจ็บต้องทนทุกข์ทรมาน กับความพิการเป็นภาระแก่สังคมไปตลอดชีวิต หรืออย่างร้ายที่สุดกระดูกคอที่หักไปกดทับก้านสมองจนผู้บาดเจ็บเสียชีวิตทันที หลังถูกยกขึ้นรถกู้ภัย เรื่องทำนองนี้นักกู้ชีพ-กู้ภัยส่วนใหญ่คงไม่มีเวลาไปติดตามผลการรักษาจนถึงขั้นสุดท้าย จึงไม่ค่อยมีใครตระหนักถึงความทุกข์ทรมานของผู้ป่วยและญาติพี่น้องที่คนเจ็บจะได้รับ ความสูญเสียทำนองนี้จะลดความรุนแรงและลดความเสี่ยงลงเมื่อมีการใช้อุปกรณ์ยกและเคลื่อนย้ายอย่างถูกวิธี

ตามหลักสูตรอบรมเจ้าหน้าที่กู้ชีพขั้นพื้นฐาน (EMT-basic) ของ กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นหลักสูตร ที่มีพื้นฐานเดียวกับเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยบริการการแพทย์ฉุกเฉิน (Emergency Medical Services) ในประเทศพัฒนาแล้วทั่วโลก โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา อุปกรณ์มาตรฐานที่จำเป็นในการยกและการเคลื่อนย้ายผู้ได้รับบาดเจ็บดังกล่าว ได้แก่ เฝือกคอ (Cervical Collar) ไม้กระดานรองหลัง (Spinal Board) หมอนทราย หรือชุดโพลีบล็อคข้างศีรษะ (Head Immobilizer) และสุดท้ายคือเข็มขัดรัดตัวผู้บาดเจ็บ ให้ยึดติดแน่นกับไม้กระดานรองหลัง (Belt) ซึ่งต้องใช้อย่างต่ำ 3 เส้น

อุปกรณ์ยกและเคลื่อนย้ายเหล่านี้จะต้องใช้ร่วมกันทั้งหมดจึงจะมีประสิทธิภาพสูงที่สุดในการลดโอกาสการบาดเจ็บเพิ่มเติมจากการเคลื่อน ย้าย และเนื่องจากการพัฒนาระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินของกระทรวงสาธารณสุขเริ่มก้าวหน้ามากขึ้นใน 1-2 ปีที่ผ่านมาส่งผลให้เกิดความแพร่หลายของอุปกรณ์กู้ชีพ - กู้ภัยมากขึ้น จึงเป็นที่น่ายินดีในปัจจุบันว่าหน่วยกู้ภัยต่าง ๆ ในประเทศไทยสามารถหามาใช้ได้ในราคาไม่แพงเกินไปนัก ทุกอย่างสามารถนำกลับมาล้างฆ่าเชื้ออย่างถูกวิธีและนำกลับมาใช้ใหม่ได้นานหลายต่อหลายครั้ง และที่สำคัญเรื่องของคุณภาพต้องได้มาตรฐานสากล เช่น ผ่านการรับรองมาตรฐาน ISO หรือรับรองจากหน่วยงานราชการในประเทศไทยเพราะการใช้อุปกรณ์ที่ไม่ได้มาตรฐานอาจสร้างปัญหาได้ เช่น ไม้กระดานรองหลังไม่สามารถนำเข้าเครื่องเอ็กซเรย์ได้ เพราะภายในทำด้วยวัสดุที่เป็นโลหะ หรือการที่ไม้กระดานมีขนาดบางเกินไปเมื่อยกผู้บาดเจ็บไม้กระดานจะงอมากจนทำให้หลังผู้บาดเจ็บงอได้ เป็นต้น การอบรมการยกและการเคลื่อนย้ายที่นอกจากกระทรวงสาธารณสุขจะจัดให้กับหน่วยบริการการแพทย์ฉุกเฉินขั้นพื้นฐานในระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินประจำจังหวัดต่าง ๆ แล้ว ก็ยังมีหน่วยงานเอกชนบางแห่ง โดยเฉพาะบริษัทที่ขายอุปกรณ์เหล่านี้จัดอบรมให้โดยวิทยากรที่มีมากด้วยความรู้และประสบการณ์

ในราคาไม่แพงเพื่อที่จะให้ประชาชนชาวไทยจะได้รับการดูแลอย่างถูกต้องมากขึ้น ยามเจ็บป่วย
ฉุกเฉิน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของ
ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยกู้ภัยเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังต่อไปนี้

นวรรตน์ คู่เจริญ (2541) ศึกษาเปรียบเทียบหลักธรรมเรื่องสังคัมสงเคราะห์ในพุทธ
ศาสนาเถรวาทและมหายาน: ศึกษางานสังคัมสงเคราะห์ของมูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบท (ศพช.) วัด
ป่าคาราภิรมย์และมูลนิธิอ่าวเคียวปอเต็กเซียงต้ง (ปอเต็กต้ง) จากงานวิจัยเพื่อศึกษา ผู้ปฏิบัติหน้าที่ใน
มูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบท (ศพช.) วัดป่าคาราภิรมย์และมูลนิธิอ่าวเคียวปอเต็กต้ง มีความรู้ในด้านความเข้าใจ
หลักธรรมเกี่ยวกับสังคัมสงเคราะห์ของพระพุทธศาสนา ความเชื่อในหลักคำสอนเกี่ยวกับการสังคัม
สงเคราะห์ของพระพุทธศาสนา พฤติกรรมที่แสดงออกในการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนา
โดยเน้นประเด็นให้เห็นถึงหลัก อุตถจริย ซึ่งหมายถึง การประพฤติประ โยชน์ คือ ขวนขวาย
ช่วยเหลือกิจการ ประพฤติในสิ่งที่ประ โยชน์แก่ผู้อื่น บำเพ็ญประ โยชน์แก่ผู้อื่น เช่น บำเพ็ญ
สาธารณประ โยชน์ด้วยแรงกาย แรงใจ ช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม
ด้วยการประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ โดยหลักธรรมประเด็นนี้ มุ่งปรับปรุงตัวเอง 2 ประเด็น
คือ การทำตนให้เป็นคนมีประ โยชน์ และทำสิ่งที่มีประ โยชน์แก่กัน ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ใน
มูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบท (ศพช.) วัดป่าคาราภิรมย์ และมูลนิธิอ่าวเคียวปอเต็กต้ง มีความเข้าใจฯ ความเชื่อฯ
และพฤติกรรมฯ อยู่ในระดับมาก และตัวแปร เช่น เพศ อายุ การทำงาน สาเหตุการเข้างาน ตำแหน่ง
งาน การอ่านข่าวสาร พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจฯ ความเชื่อฯ และพฤติกรรมฯ
งานวิจัยปรากฏผลว่า อายุการทำงาน ที่ผู้วิจัย ได้ศึกษาว่าเจ้าหน้าที่ที่ทำงานมากกว่า 10 ปีหรือทำงาน
น้อยกว่า 10 ปี สาเหตุการเข้าทำงานที่ไม่ว่าจะ ได้รับการชักชวนหรือสรรหาในผู้นำ หรือตำแหน่ง
งานที่แม้จะเป็นกรรมการ หรือเจ้าหน้าที่ ก็ไม่ทำให้ความเข้าใจฯ ความเชื่อฯ และพฤติกรรมฯ
แตกต่างกันแต่อย่างไร

เพ็ญจันทร์ พูลศิริ (2542) ศึกษาเรื่องการช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุจากการจราจรทาง
บก ของเจ้าหน้าที่มูลนิธิปอเต็กต้งในเขตกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรค
ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มูลนิธิซึ่ง ไปถึงสถานที่เกิดเหตุเป็นอันดับแรก แต่ขาดอุปกรณ์ในการ
ปฐมพยาบาลมีแต่อุปกรณ์ในการเก็บศพเท่านั้น ในขั้นการปฐมพยาบาลขั้นพื้นฐานไม่สามารถ
ปฏิบัติได้เต็มที่นัก เนื่องจากขาดอุปกรณ์ แต่จะดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่นำมาดัดแปลงใช้ เช่น ใช้กระดาน
ฟางทาบกันแข็ง ๆ แทนเฟือก ใช้ผ้าดิบผูกกรองเท่านั้นหรือประคองประคองบริเวณที่บาดเจ็บ มิให้

กระทบกระเทือนมากขึ้นในขณะเคลื่อนย้าย การปฐมพยาบาลช่วยเหลือผู้บาดเจ็บพื้นฐาน ณ จุดเกิดเหตุ ก่อนนำส่งโรงพยาบาล ร้อยละ 77 ได้รับการปฐมพยาบาลไม่ถูกต้อง ประเด็นปัญหาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มูลนิธิอีกสาเหตุหนึ่ง คือ ประชาชนชอบมุงดูเหตุการณ์ทำให้เจ้าหน้าที่ทำงานไม่สะดวก บางคนกระตุ้นเตือน ออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่มูลนิธิกระทำตามที่ตนเองต้องการ หรือยกผู้บาดเจ็บขึ้นรถเองโดยไม่มี การประเมิน ซึ่งเป็นอันตรายแก่ผู้บาดเจ็บมาก อาจด้วยประชาชนขาดความรู้เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลผู้ประสบภัย และขาดความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่มูลนิธิ ประชาชนโดยทั่วไปมีความเข้าใจว่าเจ้าหน้าที่มูลนิธิ มีหน้าที่เก็บศพอย่างเดียว คงไม่มีความรู้ในการช่วยเหลือผู้บาดเจ็บแน่นอน เพราะฉะนั้นควรรับนำผู้บาดเจ็บส่งโรงพยาบาลโดยเร็วจะปลอดภัยกว่า

เพ็ญรุ่ง บุญรักษา (2543) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานร่วมในลักษณะการทำงานเป็นทีมระหว่างอาสาสมัครกู้ภัยในสังกัดมูลนิธิปอเต็กตึ๊งและร่วมกตัญญูกับหน่วยงานกู้ชีพเรนทร โรงพยาบาลราชวิถี ได้ศึกษาถึงแรงจูงใจในการทำงาน ทักษะคติ ความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมระหว่างหน่วยอาสาสมัครระหว่างมูลนิธิปอเต็กตึ๊ง ร่วมกตัญญู และหน่วยงานกู้ชีพเรนทร โดยใช้ทฤษฎีลำดับความต้องการของมนุษย์ของ มาสโลว์ ที่กล่าวถึงความต้องการขั้นสูง ได้แก่ ความต้องการมีหน้ามีตา ความเคารพนับถือจากผู้อื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ในการช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ ณ จุดเกิดเหตุอยู่ในระดับสูง ควรให้มีการประชาสัมพันธ์ วัตถุประสงค์และขั้นตอนของการปฏิบัติงานให้แก่อาสาสมัครกู้ภัยโดยตรง ในรูปแบบของ การปฐมนิเทศอาสาสมัครที่เข้าใหม่ เพื่อความเข้าใจการประสานความร่วมมือ ในการทำงาน และมีการอบรมทางวิชาการในเรื่องการช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ ณ จุดเกิดเหตุ โดยจัดให้มีการทดสอบความรู้ก่อนการอบรม เพื่อจะได้เพิ่มความรู้ทั้งในด้านทฤษฎี และการปฏิบัติในเรื่องที่อาสาสมัครกู้ภัยยังปฏิบัติได้ไม่ถูกต้อง

วรรณพร เพียรสาระ (2538) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครมูลนิธิปอเต็กตึ๊ง ศึกษาเฉพาะกรณีอาสาสมัครหน่วยบริการและหน่วยกู้ภัย จากการศึกษาพบว่าระดับความพึงพอใจของอาสาสมัครในการปฏิบัติงาน โดยรวม และปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ได้แก่ ลักษณะงาน สภาพการทำงาน ผลประโยชน์ตอบแทน และความสำเร็จของงาน ผลการวิจัยของเหตุผลที่มาสมัครเป็นอาสาสมัคร ซึ่งส่วนใหญ่มีเหตุผลที่มาสมัครเป็นอาสาสมัครเนื่องจากเป็นกุศลที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เป็นอันดับสูงสุดคิดเป็น ร้อยละ 81.4 และเหตุผลต้องการทำงานให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติ คิดเป็น ร้อยละ 66.4 และเมื่อมีการพิจารณาความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีความพึงพอใจในระดับสูง โดยเห็นว่าการอาสาสมัครเป็นงานที่สำคัญต้องเสียสละอย่างสูง รองลงมาคือพอใจในงานอาสาสมัคร เนื่องจาก

เป็นบุคคลที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ การวิจัยนี้ได้อภิปรายผลความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบุคลากรที่ทำงานในด้านนี้ต้องยึดหลักการของมูลนิธิปอเต็กตึ๊งที่ว่า จะยึดหลักปรัชญาทางพุทธศาสนาในเรื่องความเชื่อความศรัทธาเป็นตัวชี้้นำในการทำงานของอาสาสมัคร ดังนั้น งานอาสาสมัครจึงต้องอาศัยบุคคลที่มีความเสียสละทั้งกายและใจ ต้องเป็นผู้มีจิตศรัทธาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นอย่างแท้จริง อาศัยบุคคลที่มีความเสียสละทั้งกายและใจ ต้องเป็นผู้มีจิตศรัทธาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นอย่างแท้จริง ทำงานอยู่บนรากฐานของความเชื่อความศรัทธา โดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทนในรูปของสินจ้างรางวัลใด ๆ และเห็นว่างานสำคัญกว่าเงิน และสิ่งที่หวังคือ ความภาคภูมิใจ รู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลสำคัญและมีคุณค่าที่สามารถทำประโยชน์ให้แก่มูลนิธิและสังคมโดยตรง ถึงแม้ไม่ได้รับเงินเดือนก็ตาม

ศรีสุรีย์ เอื้อจิระพงษ์พันธ์ (2542) ได้ศึกษาการปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากรถทางบกเบื้องต้นก่อนนำส่งโรงพยาบาลของเจ้าหน้าที่ตำรวจและอาสาสมัครผู้ประสบภัย ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากรถทางบกระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับอาสาสมัครผู้ประสบภัยที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน มีจุดเด่นที่สำคัญคือ อาสาสมัครผู้ประสบภัยมีความพร้อมด้านจำนวนบุคลากร กระจายอยู่ครอบคลุมทั่วพื้นที่ สามารถสื่อสารกันอย่างรวดเร็ว ไปถึงจุดเกิดเหตุได้อย่างรวดเร็ว และสามารถให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้ทันที อาสาสมัครผู้ประสบภัยมีความตั้งใจที่จะให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัย และบุคลากรกลุ่มนี้มีประสบการณ์ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ทำให้ง่ายในการจัดเสริมความรู้ด้านการปฐมพยาบาลและการเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บ แต่ประเด็นปัญหาเพื่อหาโอกาสพัฒนางานด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่จุดเกิดเหตุ คือ การปฏิบัติการช่วยเหลือนั้นมีประสานระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับอาสาสมัครผู้ประสบภัยเท่านั้น โรงพยาบาลเป็นหน่วยงานผู้ให้ช่วยเหลือประสานด้วยน้อยที่สุด ทำให้การปฐมพยาบาลของอาสาสมัครผู้ประสบภัยบางวิธีปฏิบัติไม่เหมาะสมในการช่วยเหลือเบื้องต้น และพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้แจ้งข่าวสารมากกว่าการเข้าช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ ขณะที่ผู้ให้การช่วยเหลือผู้บาดเจ็บส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัครผู้ประสบภัย ผลวิจัยได้จัดลำดับขั้นตอนในการปฐมพยาบาลที่จุดเกิดเหตุต่อผู้ประสบอุบัติเหตุ และเสนอแนะให้มีการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่บรรเทาสาธารณภัยจังหวัด อาสาสมัครผู้ประสบภัยของศูนย์กู้ภัยจังหวัด อาสาสมัครผู้ประสบภัยของสมาคมและมูลนิธิเอกชน เพื่อร่วมกันปรึกษาให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และได้เน้นเนื้อหาหลักสูตรการปฐมพยาบาลประเด็นการเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บที่ผู้ให้การช่วยเหลือสัมผัสผู้บาดเจ็บน้อยที่สุดแต่ปลอดภัยในการเคลื่อนย้าย มีประเด็นที่น่าสนใจคือ ในการจัดอบรมควรมีหลักสูตร การประเมินสภาพผู้บาดเจ็บที่อาสาสมัครผู้ประสบภัยปฏิบัติ ซึ่งพบว่ามิได้กระทำ คือ การคลำชีพจร ซึ่งเป็นการประเมินระบบไหลเวียนเลือด โดยเฉพาะเมื่อผู้บาดเจ็บมีภาวะช็อคซึ่งผู้ให้

การช่วยเหลือส่วนใหญ่ไม่เข้าใจภาวะนี้ และเน้นการประเมินสภาพผู้บาดเจ็บว่าอยู่ประเภทใดที่มีภาวะคุกคามชีวิตต้องรีบนำส่งโรงพยาบาลพร้อมกับการป้องกันภาวะที่ทำให้เกิดอันตรายกับผู้บาดเจ็บได้ ประเภทใดที่มีการบาดเจ็บปานกลางสามารถให้การปฐมพยาบาลที่จำเป็นได้ก่อนไม่ต้องรีบนำส่งโรงพยาบาล และอาจทำให้เกิดอันตรายซ้ำซ้อนได้ ให้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินว่าผู้บาดเจ็บที่เสียชีวิตแน่นอนที่จุดเกิดเหตุได้แก่ ผู้บาดเจ็บที่ล้มตัวหรือศีรษะขาดออก หรือมีแบน นอกจากกรณีเหล่านี้ต้องให้การปฐมพยาบาลและรีบนำส่งโรงพยาบาลก่อนเสมอ ห้ามประเมินเองว่าผู้บาดเจ็บเสียชีวิตแล้ว เพื่อป้องกันความล่าช้าในการช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ ถ้าผู้ให้การช่วยเหลือประเมินเองว่าผู้บาดเจ็บเสียชีวิตแล้วจึงไม่จำเป็นต้องให้การปฐมพยาบาล

ซึ่งเป็นการตั้งข้อสังเกตจากงานวิจัยนี้ โดยเน้นการประเมินผู้บาดเจ็บเพื่อมิให้อาสาสมัครทั้งหลายคิดว่าผู้บาดเจ็บเสียชีวิต โดยกำหนดให้เพียงบาดเจ็บที่ล้มตัว ศีรษะขาดออกหรือมีแบน นอกจากนั้นต้องปฐมพยาบาล มิให้ทำการเกินศพบ

สมานใจ ชั้นที่ห้า (2547) ศึกษาเรื่อง จริยธรรมของอาสาสมัครในหน่วยกู้ภัย ศึกษากรณีมูลนิธิร่วมกตัญญู มีวัตถุประสงค์เพื่อพยายามเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างระหว่างจริยศาสตร์ตะวันตกและพุทธจริยธรรม ในประเด็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมซึ่งมีความเหมือนในหลายประเด็น คุณธรรมทางศีลธรรมของอริสโตเติล หน้าที่พื้นฐานของออสส์ กับแนวพุทธจริยธรรมมีความสอดคล้องกัน แนวคิดของมิลล์ที่ใช้หลักความสุข ค่าน้ำที่กล่าวถึงเจตนาเป็นสำคัญ ซึ่งแนวพุทธดูทั้งเจตนาและผลของการกระทำ จากการศึกษาภาคสนาม พบปัญหาของงานด้านอาสาสมัคร เกี่ยวกับความรู้ในด้านการปฐมพยาบาล ปัญหาทรัพย์สินของผู้ประสบอุบัติเหตุสูญหาย ปัญหาการแย่งผลงาน ปัญหาด้านนิติเวช ปัญหาการไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน งานวิจัยนี้เสนอแนะในส่วนของการแก้ไขปัญหาว่า ควรปลูกจิตสำนึกในงานด้านอาสาสมัคร การกำหนดคุณสมบัติของอาสาสมัคร ต้องรู้จักพัฒนาตนเองและหลักจริยธรรมของอาสาสมัครกู้ภัยต้องมีจิตใจที่มีเมตตา มีความกล้าหาญ มีความเต็มใจที่จะเสียสละ ควรประพฤติตนให้อยู่ในกรอบของคุณธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม มีความซื่อสัตย์ในการทำงานโดยไม่หวังประโยชน์ส่วนรวม และเมื่อต้องปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้บาดเจ็บต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ป่วยในการช่วยเหลือบุคคลใดก็ตามไม่ควรแบ่งแยกเพศ ศิวัพรณ เชื้อชาติ ศาสนา อายุ หรือความเชื่อทางการเมือง ควรปฏิบัติต่อผู้ที่รับความช่วยเหลือเสมือนดังญาติของตนเอง